

Mendelova univerzita v Brně

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Vývoj sektoru zemědělství v Moravskoslezském kraji

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Vojtěch Tamáš, Ph.D.

Vypracovala:

Veronika Weissová

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci Vývoj sektoru zemědělství v Moravskoslezském kraji vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne

Veronika Weissová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Vojtěchu Tamášovi, Ph.D., za odborné vedení, připomínky a cenné rady, které mi poskytl při zpracování této bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá vývojem sektoru zemědělství v Moravskoslezském kraji. Primárním cílem této bakalářské práce je určení hlavních komodit v tomto kraji a zhodnocení jejich vývoje. Tato práce je rozdělena na dvě části a to literární část a analytickou část. V literární části jsou definovány základní pojmy, které souvisejí se zemědělským sektorem, jako jsou zemědělství, agrobiznis, zemědělská výroba a agrární trh. Druhá část charakterizuje kraj, hlavní komodity, které se zde pěstují či chovají a analyzuje jejich vývoj.

Klíčová slova

Agrobiznis, Moravskoslezský kraj, rostlinná výroba, zemědělství, živočišná výroba

Abstract

This Bachelor thesis deals with the development of agricultural sector in Moravian region. The prime goal of this thesis is to determine main commodities of this region and to assess their progress. The thesis is divided into two parts - the literal part and the analytic part. In the first part the basic concepts related to agriculture sector such as the agriculture, agribusiness, agricultural production and agrarian market are defined. The second part describes the region itself and the main commodities that are being produced or breed here. Their development is analyzed in this part as well.

Keywords

Agribusiness, Moravian-Silesian Region, plant production, Agriculture, livestock production,

Obsah

1. ÚVOD.....	8
2. CÍLE PRÁCE A METODIKA.....	9
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE	10
3.1. Zemědělství	10
3.1.1. Vlastnosti a funkce	10
3.1.2. Využití přírodních zdrojů v zemědělství.....	12
3.1.3. Vývoj zemědělství.....	13
3.2. Projevy globalizace v agrárním sektoru	14
3.2.1. Globalizace a agrobiznis – charakteristika.....	14
3.2.2. Vývoj agrobiznisu	17
3.3. Agrární trh a jeho fungování	17
3.3.1. Zemědělská výroba	17
3.3.2. Agrární trh	18
3.3.3. Formování agrobiznisu v ekonomickém prostředí.....	19
3.3.3.1. Tržní koncentrace.....	20
3.3.3.2. Vertikální integrace	20
3.3.3.3. Potravinová komoditní vertikála	21
4. ANALYTICKÁ ČÁST	23
4.1. Základní informace v rámci ČR	23
4.1.1. Základní komodity – rostlinná výroba	23
4.1.2. Základní komodity – živočišná výroba	23
4.2. Moravskoslezský kraj	24
4.2.1. Základní charakteristika	24
4.2.2. Demografický vývoj.....	26
4.2.3. Sídlní struktura	27

4.2.4.	Zemědělská půda v kraji	28
4.2.5.	Rostlinná výroba v kraji	30
4.2.6.	Živočišná výroba v kraji.....	35
4.2.7.	Zemědělská půda v okresech.....	39
4.2.8.	Rostlinná výroba v okresech	40
4.2.9.	Živočišná výroba v okresech.....	42
5.	Závěr	45
6.	Použitá literatura	47
6.1.	Knižní zdroje	47
6.2.	Internetové zdroje:.....	48
7.	SEZNAM TABULEK.....	49
8.	SEZNAM GRAFŮ.....	49
9.	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	50
10.	SEZNAM PŘÍLOH.....	51

1. ÚVOD

V mé bakalářské práci se zabývám vývojem sektoru zemědělství v Moravskoslezském kraji, ze kterého pocházím. Zemědělství patří mezi jedno z odvětví, které existuje již od samého počátku lidstva a spolu s vývojem lidské společnosti se také vyvíjí. Zemědělství slouží jako zdroj potravy pro lidskou potřebu a také má funkci produkční jako zdroj surovin, krmiv a dalších výrobků.

V Moravskoslezském kraji je více než polovina půdy tvořena půdou zemědělskou. Mezi nejúrodnější oblasti patří okresy Opava, Nový Jičín a také Osoblažský výběžek v okrese Bruntál. Zemědělská, potravinářská a lesnická výroba je v tomto kraji značně zastoupena a to především v komoditách jako jsou brambory, řepa. Ve srovnání s celou Českou republikou je průměr zemědělské půdy na pracovníka pouze o 2 ha menší.

V kraji je celkově nízký počet pracovníků, kteří jsou zaměstnaní v zemědělství. Tento podíl je pouze 3,7 % zaměstnanců. I když v tomto kraji nejsou pracovníci v zemědělství příliš zastoupeni, je zemědělství na druhém místě hned po průmyslu, který tvoří hlavní složku v Moravskoslezském kraji.

V mé bakalářské práci bych chtěla charakterizovat Moravskoslezský kraj. Poté také ukázat, které komodity se v tomto kraji převážně pěstují či chovají a v jakém množství. Dále bych se chtěla zaměřit, jak se sektor zemědělství prostřednictvím určitých komodit vyvíjel. A tak si i rozšířit znalosti o Moravskoslezském kraji.

2. CÍLE PRÁCE A METODIKA

Cílem mé bakalářské práce je zhodnocení rozsahu a struktury zemědělství Moravskoslezského kraje. Cíl si rozložíme na několik dílčích cílů, které nám pomůžou k vyhodnocení cíle hlavního:

- charakteristika zemědělství z hlediska funkcí a vývoje,
- vymezení funkce zemědělství na globálním trhu v rámci agrobyznysu,
- charakteristika zemědělství v České republice,
- postavení Moravskoslezského kraje v rámci České republiky,
- vymezení nosných komodit v Moravskoslezském kraji.

Metodický postup práce:

- Metodický postup – V literární rešerši je definováno zemědělství jeho funkce a vývoj, vysvětlené je zde také pojem agrobyznys a jeho vývoj, funkce a formování agrárního trhu. Tato rešerše vychází z předem nastudované literatury a je podkladem pro analytickou část.
- Metody k dosažení cílů – K dosažení prvních dvou dílčích je použita metoda literární rešerše. Pro ostatní dílčí cíle jsou aplikovány základní statistické metody, jako je sběr a třídění dat, analýza časových řad a základní charakteristiky úrovně. Dále byly použity metody- metoda trendů, metoda syntézy a také metoda dedukce.
- Faktografická základna – Zdroje dat pro cíl práce jsou založena na sekundárních datech. Také byla využita data z Českého statistického úřadu, Agrocenzu.

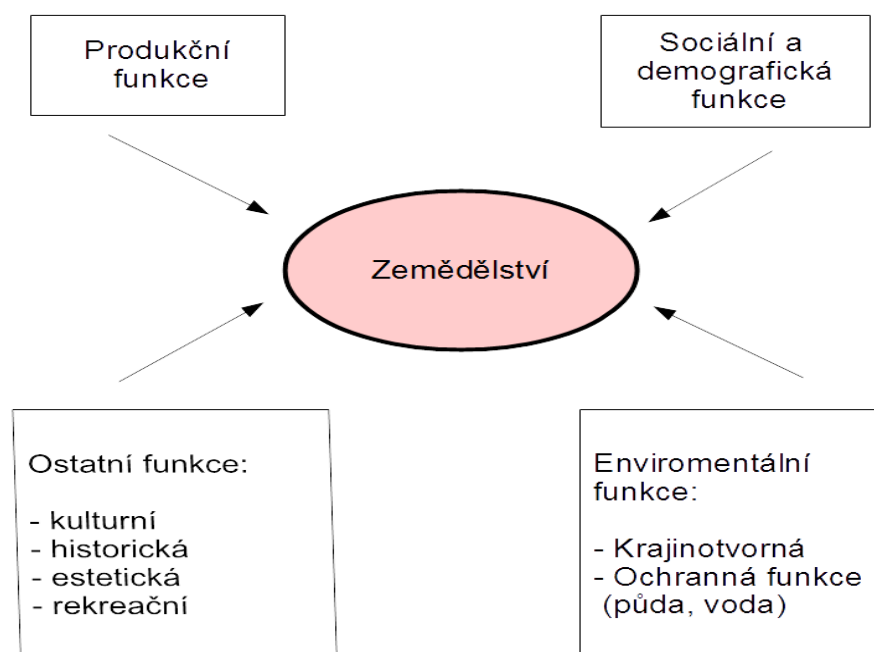
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1. Zemědělství

3.1.1. Vlastnosti a funkce

Zemědělství je charakterizováno jako odvětví, které zajišťuje základní potřeby pro lidstvo jako je produkování potravin, krmiv, surovin a jiných produktů. Slouží jako prostředek obživy díky pěstování rostlin a chovu hospodářských zvířat. Již od minulosti zemědělství ovlivňuje rozložení počtů obyvatel na určitém území a také jejich strukturu. V dnešní době má zemědělství také i jiné funkce než produkční. Zde je řeč o tzv. „multifunkčnosti“. Zemědělství již není chápáno pouze jako samostatné odvětví, ale stává se součástí venkova, kde slouží jako zdroj obživy. Cíl multifunkčního zemědělství je propojení zemědělských a nezemědělských aktivit na území (Boháčová, Landová, 2014).

V posledních letech se úloha zemědělství změnila a hovoří se o multifunkčnosti. Klade se důraz na kvalitu potravin, na úlohy související s požadavky trvale udržitelného rozvoje lidské společnosti a na výrobu surovin energetického či nepotravinářského využití (Ministerstvo zemědělství ČR, in Hosnedlová, 2013).

Obr. 1.: Multifunkčnost zemědělství

Zdroj: Ekonomika agrárního sektoru, Boháčová-Landová, 2014; Vlastní zpracování

Podle Boháčové a Landové (2014) lze dělit přístupy vymezující multifunkčnost zemědělství jako:

- výkony = předmět hlavní či vedlejší zemědělské činnosti,
- výstupu = komoditním či nekomoditním (externalita),
- definice funkce zemědělství jako produkční a mimoprodukční.

Produkční funkce je hlavní částí zemědělství, i když původní rozměr tohoto odvětví se zmenšuje. Tato funkce je naplňována výrobními procesy, při kterých dochází k finální výrobě potravin a surovin pro lidskou populaci.

Mimoprodukční funkce představuje zbylé funkce zemědělství. Mezi tyto funkce patří:

funkce sociální – díky zemědělství je na venkově možnost zaměstnání a různé pracovní aktivity, které jsou pokládány za zdroj obživy a příjmů

funkce environmentální – zemědělství přímo působí na životní prostředí například jako ochranná funkce vůči půdě, protierozní a krajinytvorná funkce, ochrana vod a funkce v rámci biodiverzity.

ostatní funkce – patří sem funkce historická, kulturní, estetická a rekreační.

Zemědělství je jedním z odvětví, které má určitý specifický charakter. Jedná se o ojedinělé zvláštnosti, které jiné sektory nemají. Zemědělství je závislé na prostředí, ve kterém se výrobní proces nachází. Je závislé na klimatických podmínkách, složení půdy, polohou a dalšími antropogenními vlivy.

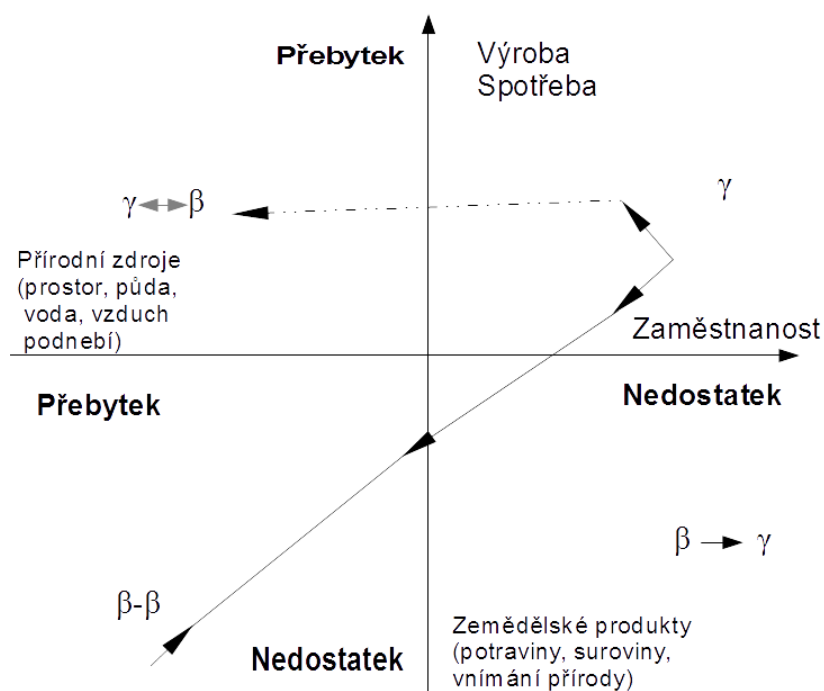
Dalšími vlastnosti je biologický charakter výroby. Zemědělství se dělí na rostlinnou výrobu, kdy se jedná o pěstování plodin jak pro technické či potravinové využití, nebo živočišnou výrobu jako je chov hospodářských zvířat.

Výroba v zemědělství se nazývá tzv. výroba sdružená, kdy ve výrobním procesu vznikají jak produkty hlavní, tak produkty vedlejší. Jako příklad může být pěstování obilí, kdy za hlavní produkt považujeme zrní a jako vedlejší produkt nám vzniká sláma.

Dále se zde setkáme s „meziproduktem“, kdy vyrobíme produkt, který následně použijeme jako vstup do dalšího výrobního procesu (Boháčová, Landová, 2014).

3.1.2. Využití přírodních zdrojů v zemědělství

Mezi několik způsobů využití přírodních zdrojů je také zařazena výroba potravin, zemědělských produktů a služeb. Základní etapy vývoje zemědělství dle požadavků na přírodní zdroje je uvedeno ve schématu na obrázku 2. Tento obrázek slouží k řešení otázek při využívání přírodních zdrojů a současně při uspokojování lidských potřeb (Bečvářová, 2005).

Obr. 2: Etapy vývoje zemědělství z hlediska nároků na užití přírodních zdrojů

Zdroj: Zachariasse, Petr, 2002; in Bečvářová, 2005; Vlastní zpracování

Popis jednotlivých etap podle Bečvářové (2005):

- První etapa (vlevo dole) - V této fázi byla dostupnost přírodních zdrojů prakticky neomezená. Díky tomu zemědělství obstaralo potřebné množství potravin pro všechny. Do výrobního využití zemědělství připojovalo i další potřebné přírodní zdroje, a proto byl růst produkce označován jako extenzivní. Na tento růst produkce měl také vliv rozvoj technických a zemědělských věd (vztah $\beta - \beta$).
- Druhá etapa (vpravo dole) – Technický rozvoj přispěl k intenzifikaci zemědělské výroby. S rozvojem ostatních odvětví rostla také zaměstnanost a

poptávka po potravinách. Proto bylo třeba využívat i další přírodní zdroje do výroby v zemědělství. Objevují se zde „první signály soutěže o prostor“. Začínají být zjišťovány změny v prostředí a jejich dopady v rozsáhlejších ekonomických a politických souvislostech. K řešení problémů začínají přispívat také společenské vědy (vztah $\beta \rightarrow \gamma$).

- Třetí etapa (vpravo nahoře) – Na zvýšení množství a diferenciaci nabídky produktů a služeb mají vliv především inovace v oblasti biologie a technologie. Dále roste ekonomická rozdílnost podniků, jejíž příčiny zkoumá agrární ekonomika. Řešení se přesunuje z problematiky technologie potravinářské a zemědělské výroby do problematiky zemědělské ekonomiky, managementu a politiky (γ).
- Čtvrtá etapa (vlevo nahoře) - Jedná se o současný stav rozvoje. Zemědělství se chová k přírodě i ke zvířatům šetrně a přitom je schopna splňovat požadavky spotřebitelů, také je zaručen a zachován rozvoj trvalé udržitelnosti přírodních zdrojů i pro budoucí generace. Problém zde nastává v komunikaci mezi spotřebiteli a podniky, zvyšuje se počet firem na trhu, což vede ke zvýšení konkurence a potravinové hospodářství dostává komplexnější charakter. Společenské potřeby jsou dány díky společenským vědám. Tyto vědy udávají podněty pro výzkum v technicko-technologické oblasti (vztah $\gamma \leftrightarrow \beta$).

3.1.3. Vývoj zemědělství

Již od počátku lidstva je zemědělství hlavním sektorem, který se vyvíjí spolu s vývojem společnosti. Už od pradávna lidé pěstovali rostliny, sbírali ho a používali jako zdroj obživy. Začali lovit zvěř a později začali chovat pro maso. Zemědělství souvisí především s venkovem, kde lidé žili na nižší životní úrovni. Ve 13. století, kdy započal proces kolonizace, lidé začali zakládat města a vesnice, kde každá vesnice měla udělaný „dědičný pacht“. Tento pacht bylo právo, které bylo dáno mezi představitelem vesnice a feudálním pánem, kdy za úplatu byl poskytnut nemovitý statek. Úplata byla odvozena dle výnosu z hospodaření. Jednalo se především o právo držby půdy. Díky rozšiřování obdělávaných půd byl ve 14. století dostatek obilí a to vedlo ke zlepšení úrovně chovu zvířat. V důsledku velkého moru a událostí v době husitů se tak zmenšilo osídlení na venkově a to mělo dopad na zemědělství.

Zemědělství nebylo efektivní a tak došlo k nástupu podnikatelských aktivit, které pomalu vedly ke zlepšení životních podmínek obyvatelstva. Po třicetileté válce byly výnosy ze zemědělských statků základem bohatství pro šlechtu. V této době bylo rozvinuto rybníkářství, těžba dřeva a pěst plodin pro vývoz.

V 19. století se stala zemědělská výroba intenzivnější a to díky zvýšené poptávce lidstva po potravinách a surovinách. Po první světové válce prudce klesla zemědělská činnost, což zapříčinilo nedostatek potravin. Poté nastalo pár reforem v oblasti zemědělství, až výsledkem nastal převod rozsáhlých lesních komplexů do majetku státu a obcí a posílení středního stavu v zemědělství.

V roce 1948 se pod vedením KSČ začali zemědělci sdružovat do tzv. jednotných zemědělských družstev – JZD. Aby socialistické velkovýrobní zemědělství bylo, co nejlépe mechanizované a využívali se všechny poznatky vědy, bylo zapotřebí spolupráce drobných a středních rolníků. V roce 1952 se začaly objevovat neuspořádané vnitřní poměry v družstvech a došlo k tomu, že JZD byla zakládána pouze administrativně, ale ve skutečnosti neexistovala.

Vznik nové podnikatelské struktury v agrárním sektoru nastal po 1990, kdy byly ukončeny reformní procesy. Základem této struktury se stalo soukromé vlastnictví půdy a ostatního majetku. Tuto strukturu sleduje zemědělský registr ČSÚ (Boháčová, Landová, 2014; Kunová, 2011).

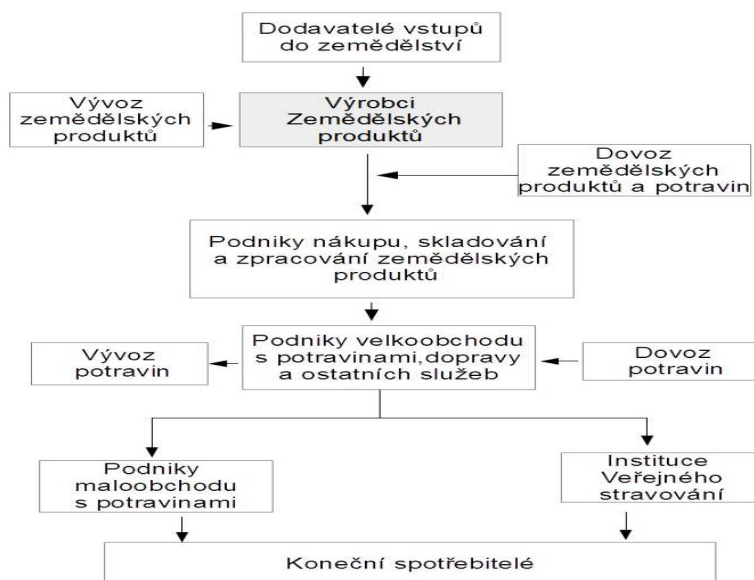
3.2. Projevy globalizace v agrárním sektoru

3.2.1. Globalizace a agrobiznis – charakteristika

Pojem globalizace nelze přesně definovat. Existují různé typy definic, které tento pojem vystihují. *„Poměrně pregnantně a srozumitelně je vysvětlován pojem globalizace v jeho ekonomické dimenzi. Globalizace je zde chápána jako ekonomická mezinárodní integrace, která se projevuje prostřednictvím vzniku a rozšiřování sítě světového kapitálu, mezinárodního obchodu a standardizace světa. Současně je spojována s těmi institucemi, které proces globalizace podporují, jako jsou Světová banka (WB), Mezinárodní měnový fond (IMF), Světová obchodní organizace (WTO)“.* (Bečvářová, Tamáš, Zdráhal, 2013).

Dnes zemědělství chápeme jako nezbytnou částí agrobiznisu. Přesto, že produktivita zemědělství ve vyspělých zemích klesá, hodnota agrobiznisu stále roste (Boháčová, Landová, 2014).

Dle Sonky a Hodsona (in Bečvářová, 2005) je agrobiznis definován jako „řetězec subsektorů vzájemně propojených řadou přímých i zpětných vazeb...vymezení a charakteristiku činností a vzájemných vazeb spojených se zemědělskou výrobou nejen uvnitř podniku, ale i vazeb s přecházejícími a navazujícími subjekty a činnostmi typickými pro transformaci (zpracování) zemědělských komodit do konečného výrobku (potravin)“.

Obr. 3: Základní struktura agrobiznisu

Zdroj: Bečvářová, 2001; in Bečvářová, Tamáš, Dudová, Zdráhal, 2013; Vlastní zpracování

Agrobyznys je možné členit na různá odvětví (Davis, Goldberg, 1957; in Bečvářová, Tamáš, Zdráhal, 2013).

Tab. 1: Struktura agrobyznysu

Zemědělství, lesnictví, vodní hospodářství	Agrárně– potravinařský komplex	Agrárně–průmyslový komplex	AGROBYZNYS
Potravinářství a jiný zpracovatelský průmysl			
Krmivářský průmysl			
Služby pro zemědělství a potravinářství			
Dodavatelská odvětví vstupů do zemědělství a potravinářství			
Potravinářský obchod a veřejné stravování			

Zdroj: Davis, Goldberg, 1957; in Bečvářová, Tamáš, Zdráhal, 2013; Vlastní zpracování

V rámci agrobyznysu je třeba hledat další možnosti v zemědělství, které mohou zemědělci využívat jako je využívání práce a dalších vstupů, zlepšení toků produktů mezi individuálními odvětvími v zemědělském podniku, ale i mimo něj. Předpokladem je větší úspěšnost zemědělských subjektů (výrobců) na agrárních trzích (Bečvářová, Tamáš, Zdráhal, 2013).

Dle Bečvářové, Tamáše a Zdráhala (2013) nám koncept agrobyznysu pomáhá při překonávání bariér, povrchních soudů i ekonomicky zdůvodňovaných v tvrzeních, které mají souvislost právě se zemědělstvím. Avšak i zde jsou určité problémy. Mezi ně lze zařadit argument, že není žádný důvod spojovat vertikální a horizontální souvislosti zemědělství. Za další problém je možno označit, že některé části zemědělství se nepovažují jako součástí agrobyznysu, ale jako oddělená odvětví. Jako příklad lze uvést potravinářský průmysl. Posledním argumentem je nechuť propojení oboru s termínem zemědělství.

Části národní i světové ekonomiky je provázána s tím, jak se formuje agrobyznys. Mezi jeho hlavní znaky je možno uvést hodnocení pracovníků, úroveň vývoje použitých technologií a technik, dále se může projevit v dostupnosti, kvalitě a cenách vstupů a úrovni příjmů obyvatelstva. Tento proces formování má určitý vliv jak na nabídkovou stranu, kdy záleží na efektivnosti výroby a kvalitě vstupů do zemědělské činnosti, tak i poptávkovou stranu po zemědělských produktech na domácích i zahraničních trzích (Bečvářová, Tamáš, Zdráhal, 2013).

3.2.2. Vývoj agrobyznysu

Vývoj agrárního sektoru je ovlivněn především globalizačními procesy. Je třeba lépe definovat základní ekonomické souvislosti s výrobou potravin a jak tuto výrobu udělat co nejvíce efektivní. Celková zemědělská produkce i mimoprodukční funkce zemědělství se začíná tvarovat až novým ekonomickým modelem. Již v 90. letech došlo k výrazným změnám v potravinovém hospodářství. Na potravinový trh se dostávají nové firmy, společnosti, organizace, které nejsou zemědělsky zaměřené. Finální nabídka, která rozhoduje o množství výroby, je výsledkem vzájemné působnosti nabídky a poptávky. Spotřebitelé se zajímají o výrobky, které jsou kvalitní, avšak nejsou drahé. Potravinové hospodářství je propojováno mezi jednotlivé státy světa. S rostoucí poptávkou roste také přidaná hodnota a také je kontrolována kvalita potravin v rámci ochrany spotřebitelů. Podle Bečvářové, Tamáše a Zdráhala (2013) „*Tento nový model, charakterizovaný jako agrobyznys, představuje doslova „průřez“ celým spektrem odvětví ekonomiky, která se přímo či zprostředkovaně zapojují v procesech výroby distribuce potravin a dalších produktů zemědělského původu ke konečnému spotřebiteli*“.

3.3. Agrární trh a jeho fungování

3.3.1. Zemědělská výroba

Zemědělská výroba je rozdělena na živočišnou a rostlinnou výrobu. Jedná se o činnost, která je závislá na přírodě a jejích podmínkách. Výroba je již předem určena biologickým reprodukčním procesem, který má soustavu vlastností. Mezi ně patří, že délka výrobního cyklu se rovná délce biologického cyklu. U rostlinné výroby je to hlavně o délce vegetačního období pěstování rostlin. Také závisí na sezónnosti rostlin, kdy není možné specifické rostliny pěstovat celoročně. Typem zemědělské výroby je ovlivňovaná především kvalita přírody a životní prostředí. Pro zemědělskou výrobu je důležitá především příroda, která nám poskytuje půdní a klimatické podmínky, které jsou vhodné či naopak nevhodné pro pěst rostlin.

Mezi nejdůležitější (primární) výrobní faktor patří půda. Mezi její základní vlastnosti lze uvést, že při výrobních procesech neztrácí půda svou užitnou hodnotu, jako je úrodnost, nedá se zaměnit s jiným výrobním prostředkem, je současně jak prostředkem pro práci tak i pracovním předmětem. Uvnitř půdy probíhají různé fyzikální, chemické a biologické procesy, které pomáhají v zemědělské výrobě a jejích

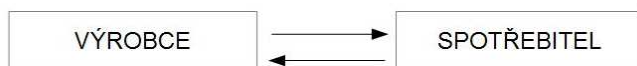
procesech. Kvalita a výměra půdy a jejího fondu stanovuje strukturu a objem nabídky v jednotlivých komoditách (Bečvářová, 2001).

3.3.2. Agrární trh

Definice agrárního trhu podle Bečvářové (2001) zní: „Agrární (zemědělsko-potravinářský) trh v širším pojetí představuje směnu výrobků prostřednictvím koupě a prodeje, jejich dopravu, skladování, standardizaci, financování a přebírání rizika odběru a prodeje zemědělských a potravinářských výrobků a poskytování marketingových informací“.

Bečvářová (2001) vymezila čtyři druhy trhu v agrárním sektoru:

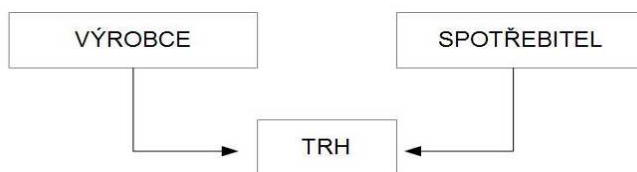
- Trh naturální – Jeden subjekt zastupuje jak stranu kupujícího tak prodávajícího.
Výrobce = Spotřebitel

Obr. 4: Trh naturální

Zdroj: Bečvářová, 2001; Vlastní zpracování

- Trh surovino-potravinářský – Prodávající = zemědělství výrobci → prodej předzpracované suroviny do potravinářského výrobku. Kupující= spotřebitelé → upravují předzpracovanou surovinu do potravinářského výrobku.

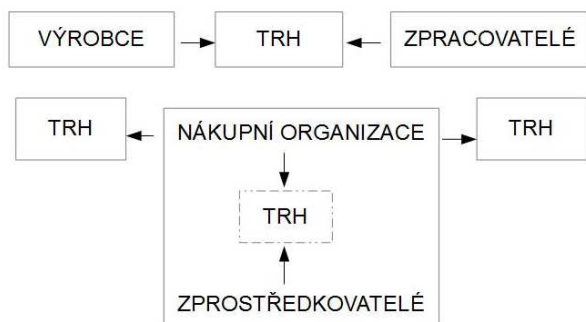

Obr. 5: Trh surovino-potravinářský

Zdroj: Bečvářová, 2001; Vlastní zpracování

- Trh zemědělských výrobků – Prodávající = výrobci zemědělských surovin, kupující = zpracovatelské podniky nebo nákupní organizace, jednotlivý

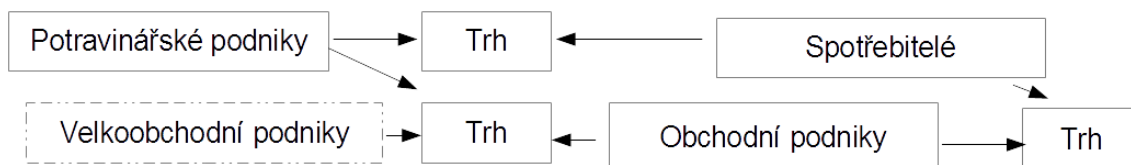
zprostředkovatelé, kteří se poté stanou prodávajícími buď mezi sebou nebo pro zpracovatelské organizace.

Obr. 6: Trh zemědělských výrobků

Zdroj: Bečvářová, 2001; Vlastní zpracování

- Trh potravinářských výrobků – Prodávající = potravinářské podniky, kupující = spotřebitelé (pro část potravinářské produkce), kupující = obchodní podniky (pro rozhodující část produkce), poté se obchodní podniky stanou prodávajícími pro spotřebitele.

Obr. 7: Trh potravinářských výrobků

Zdroj: Bečvářová, 2001; Vlastní zpracování

3.3.3. Formování agrobiznisu v ekonomickém prostředí

Pojetí zemědělství v minulosti a nyní se zcela mění. Především se mění charakter prostředí, ve kterém se zemědělské podniky pohybují. „Zobecnění základních trendů ve světě se proto stává jedním z neopominutelných kritérií objektivizace posuzování perspektivy zemědělského podniku v nadcházejícím období“. Bainovo paradigma (struktura- chování- výkonnost) vysvětluje hodnocení vlivu tržní struktury a mezi jednotlivé vlastnosti zařazuje nejen rozdílnosti výrobků, velikosti bariér vstupu a

výstupu na trh, ale i tržní koncentrace a stupeň vertikální integrace a diverzifikace (Bečvářová, Lechanová, 2006).

3.3.3.1. Tržní koncentrace

Bečvářová a Lechanová (2006) formulují tržní koncentraci jako „*koncentraci prodejců a koncentraci nakupujících danou počtem a velikostí prodejců a kupujících, kteří operují na určitém trhu*“. Tyto koncentrace mají vliv na chování firem v určitém odvětví a neberou v potaz, zda se vyskytují na trhu s homogenním či diferencovaným produktem.

Jako příčiny jsou uvedeny:

- Náklady nakupujících (prodávajících) jsou závislé na počtu firem, které se pohybují na trhu. Je třeba si zjistit potřebné cenové informace
- Cenové nákladové poměry a závislost individuálních firem může být ovlivněna mírou koncentrace
- Vyšší koncentrace zvyšuje možnost poznání určitého odvětví. S růstem koncentrace se snižují náhodné fluktuace objemu prodeje

Důkazem, vlivu tržní koncentrace na konkurenci výrobců v oboru a sektoru, je zvýšení koncentrace zemědělských výrobců.

3.3.3.2. Vertikální integrace

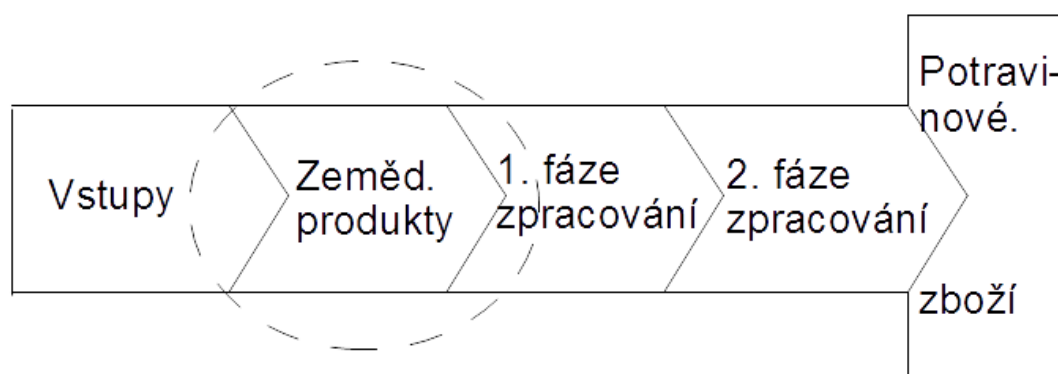
Vertikální integrace je jedním z faktorů a procesů, který ovlivňuje vývoj trhu a tržních struktur v agrobiznisu a v agrárním sektoru. Existují 2 typy vertikální integrace. A to dopředné vertikální integrace, které se projevují při rozšíření výroby k dalším fázím jako je zpracování, koncová produkce a distribuce. A zpětné vertikální integrace, které se zakládají rozšíření přechozích fází jako je zajištění žádaných výrobních vstupů. Míra vertikální integrace se liší jak mezi podniky v určitém odvětví tak mezi jednotlivými odvětvími.

Pro vertikální integraci jsou určeny dva motivy a to motiv tržní síly a motiv efektivnosti. Motiv tržní síly nemusí být vždy zřetelný. Je vázán na stupeň monopolizace a jejich projevů v určitém oboru a struktuře. Motiv efektivnosti vychází z pokusu o minimalizaci nákladů a zvýšení produktivity výrobních vstupů. Motiv efektivnosti vychází ze snahy buď o úspory výrobních nákladů (technologicky se ovlivňující dvě fáze výroby či produkce nebo zpracování) anebo o úspory transakčních nákladů (Bečvářová, Lechanová, 2006).

3.3.3.3. Potravinová komoditní vertikála

Potravinový komoditní řetězec nebo také komoditní vertikála je podle Bečvářové (2005) definována jako činnost a interakce subjektů výrobních, zpracovatelských a odbytových činností a trhů, které fungují ve výrobních procesech a zpracování surovin a jsou dosažené v zemědělské prvovýrobě na výrobek, který je dál předáván až ke konečnému spotřebiteli. Potravinový komoditní řetězec se dělí na dva základní modely:

- Model, který upřednostňuje nabídkovou stránku trhu, charakterizuje tok produktu od výrobce až po finální zpracování. Hlavní postavení v nabídkově orientovaném řetězci má výrobní fáze zemědělských produktů, která spadá do úrovně zemědělské prvovýroby. Zemědělská výroba je hlavní částí, která specifikuje růst nabídky a chování systému výroby potravin.

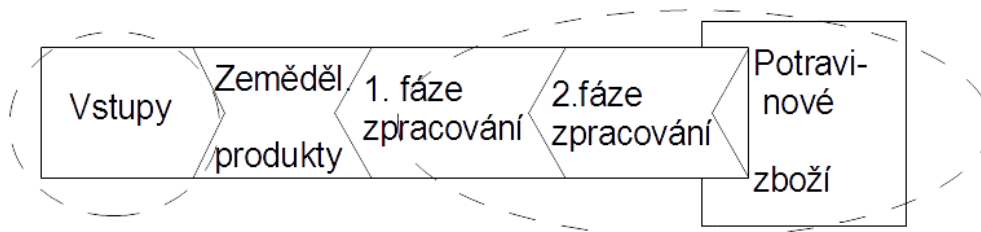

Obr. 8: Nabídkově orientovaný komoditní řetězec

Zdroj: Bečvářová, 2005; Vlastní zpracování

- Model poptávkově orientovaný specifikuje především kvalita a množství zemědělských výrobků (produktů). Dále je determinován cenou. Poptávka působí na uplatnění zemědělských firem a podniků v rámci tohoto systému, zdůrazňuje reakci jednotlivých firem a jejího managementu na impulsy tržního prostředí a to pokud nastane výrazná komoditní i územní diferenciaci. Hlavní postavení zde mají konečné části řetězce, které kladou důraz na své zájmy také v předvýrobních fázích a v odvětví vstupů do celkového systému výroby potravin. Toto vede k oslabení pozice zemědělců. Konečné části potravinového řetězce udávají velikost, rozložení a způsob výroby zemědělské produkce jako produkty pro následovné zpracování a koncový prodej. Komplexní výroba

potravin tak přechází od tradičního a dlouhodobě působícího modelu na model, který má novou podobu.

Obr. 9: Poptávkově orientovaný komoditní řetězec

Zdroj: Bečvářová, 2005; Vlastní zpracování

Jednotlivé změny pojetí zemědělství vyplývající z nabídkově a poptávkově orientovaných modelů viz Příloha 1.

4. ANALYTICKÁ ČÁST

4.1. Základní informace v rámci ČR

Česká republika se nachází ve střední Evropě a sousedí s Polskem, Německem, Slovenskem a Rakouskem. Zaujímá plochu o celkové rozloze 78 867 km². Vznik tohoto státu se částečně datuje k 1. 1. 1993, kdy došlo k rozdělení Československa na Českou republiku a Slovenskou republiku. Hlavním městem je Praha a je také největším městem České republiky. Území tvoří tři historické země- Čechy, Morava a Slezsko. Žije zde asi 10 446 157 obyvatel (Golden Prague Events, 2016).

4.1.1. Základní komodity – rostlinná výroba

Mezi nejrozšířenější odvětví zemědělství v České republice je obilnářství, kdy se obiloviny pěstují asi na polovině orné půdy. Pšenice ozimá je primární obilovinou pěstující se na polovině plochy určené pro obiloviny. Z 1/3 je využívána k výrobě potravin a zbylé dvě části slouží na výrobu krmných směsí. Tato komodita je také důležitá jako exportní. Sekundární obilovinou je jarní ječmen, který je druhý nejrozšířenější. Slouží především k výrobě sladu. Dále se zde pěstuje žito, kukuřice a tritikale.

Dalším odvětvím rostlinné výroby jsou olejninu. Ty zaujímají místo hned za obilninami a za hlavní olejninu podkládáme řepku, která je významnou surovinou pro jak potravinářský tak i nepotravinářský průmysl. Mezi další olejninu patří mák a hořčice.

Mezi tradiční odvětví patří pěstování cukrovky a výroba cukru. Cukrovka se pěstuje především v oblasti středních, severních a východních Čech a na Moravě. V Polabí, na jihu Moravy a ve vrchovinách České republiky se převážně pěstují brambory.

K dalším komoditám pěstující se v České republice spadá pěstování chmele, který je důležitou položkou agrárního exportu, zeleniny a ovoce, které zde mají příznivé podmínky. Dále vinná réva pěstovaná v českých a moravských vinařských regionech, kde je jejich produkce ve velkém zastoupení (ČZT, 2002).

4.1.2. Základní komodity – živočišná výroba

Nejtypičtějším odvětvím živočišné výroby je chov skotu. Toto odvětví patří mezi nejnáročnější. Chov skotu je využíván k živočišným produktům, jako je mléko a hovězí

maso. Z důvodu vysoké spotřeby vepřového masa se zde chovají prasata. Produkce jatečních prasat se zakládá na chovu otcovských a mateřských plemen.

Chov drůbeže je rozdělen do dvou skupin. Pod první skupinu spadá chov brojlerů kuřecích, krůtích, kachních a husích a do druhé skupiny patří chov slepic, které slouží jako nosnice pro produkci vajec.

Rybníkářství a chov ryb patří k zemědělství již od historie českých zemí. Rybníkářství v České republice je proslaveno produkcí vysoce kvalitních ryb. Nejvýznamnější sladkovodní rybou je kapr, který patří mezi úspěšné české exportní komodity. Kapr je také brán jako regionální produkt.

Tradicí je považován chov koní. Chov ovcí je nyní zaměřen na jehněčí maso a vyskytuje se především v horských a podhorských oblastech. Na farmách je upřednostňován chov koz pro produkci kozího mléka a také výrobu kozích sýrů.

Včelařství v České republice je bráno především jako zájmová činnost. Produkce medu, který také patří mezi exportní komodity, a opylování hmyzosnubných zemědělských plodin má včelařství také další přínosy. Za tyto přínosy lze považovat opylování květů rostlin a stromů, jejichž plody slouží lidem jako potrava (ČZT, 2002).

4.2. Moravskoslezský kraj

4.2.1. Základní charakteristika

Moravskoslezský kraj se nachází na severovýchodě České republiky. Na severu a na východě má hranice s Polskem a na jihovýchodě se Slovenskem. Geograficky je tento region velmi různorodý. Na jihovýchodě se nachází pohoří Beskydy, Moravskoslezské Beskydy jsou na hranici se Slovenskem, kde leží také nejvyšší hora Lysá hora (1323 m n. m.) a na hranicích s Polskem jsou Beskydy Slezské. Ve středu kraje převažuje nížinatý terén Ostravské pánve, Opavské nížiny a Moravské Brány. Poté terén opět stoupá přes Nízký Jeseník a Oderské vrchy. Na západě je tento kraj ohraničen Hrubým Jeseníkem, jehož vrcholem je Praděd, který je zároveň nevyšším vrcholem Moravskoslezského kraje. Leží zde 142 maloplošných chráněných území a 3 chráněné přírodní oblasti, které se nacházejí v Beskydech, Jeseníkách a v Poodří (ČSU, 2005).

Kvalita životního prostředí je v jednotlivých částech kraje rozdílná. Má na to vliv historicky odlišný vývoj částí kraje a přírodní charakter krajiny. Například na Ostravsku, Karvinsku a Třinecku jsou dopady na životní prostředí závažnější. Velké množství

nerostných surovin, které je v tomto kraji produkováno, tvoří podstatnou část zásoby černého uhlí, dále také ložiska zemního plynu, žuly, vápence, mramoru štěrkopísků, písku atd.

Nejvýznamnějším tokem je v tomto kraji řeka Odra, která pramení v Oderských vrších. Městem Ostrava protékají největší přítoky – řeka Opava a Ostravice. U Bohumína se do Odry vlévá řeka Olše, která tvoří hranici s Polskem.

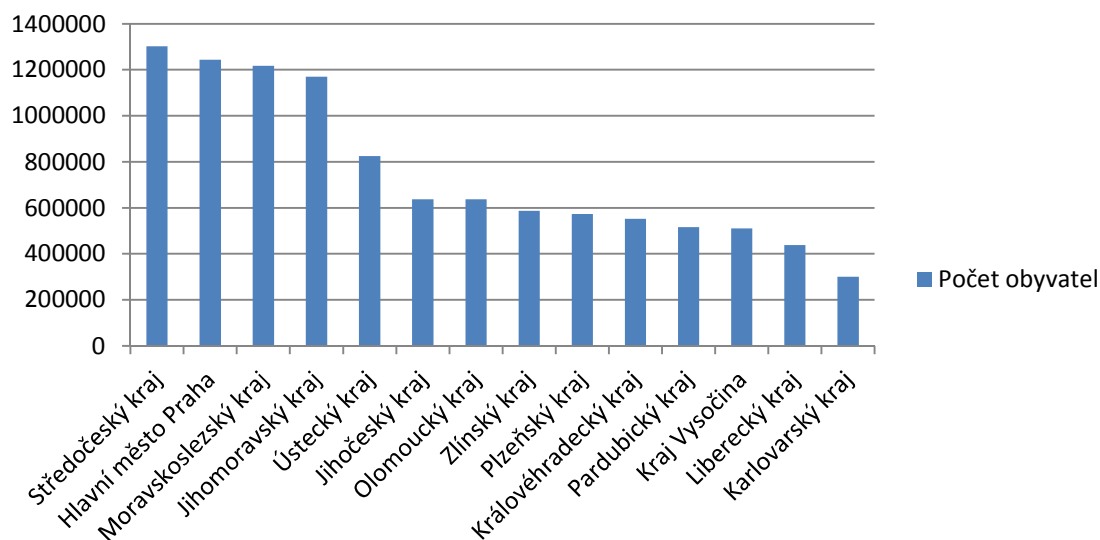
Více než polovina kraje je tvořena zemědělskou půdou a na více než třetině se nacházejí lesy a lesní pozemky. Zemědělská půda je tvořena ornou půdou z 62,5 % a trvale travními porosty z 30 % (ČSU, 2005).

Obr. 10: Mapa Moravskoslezského kraje

Zdroj: MSK (2015), dostupné z: <http://www.msk.cz/>

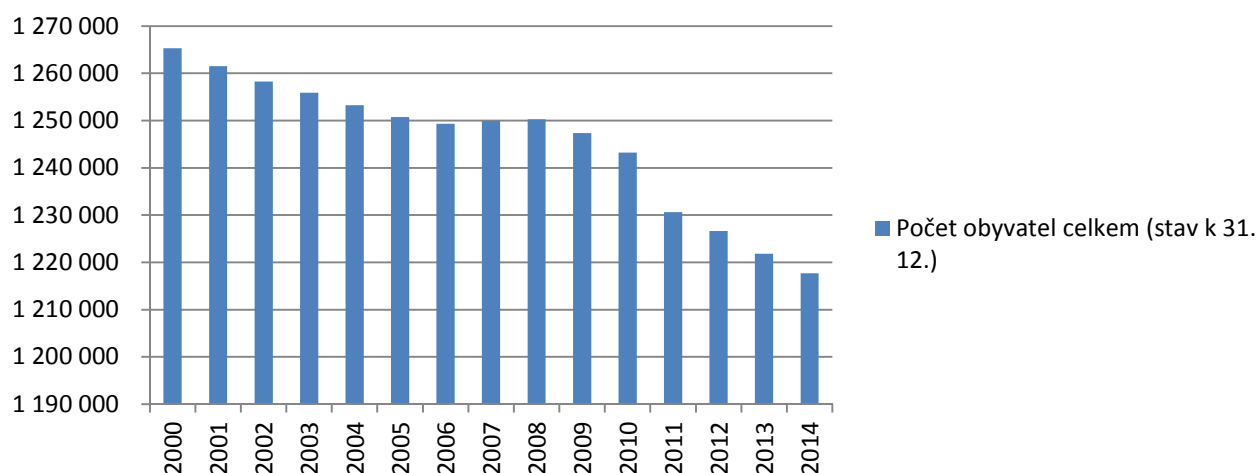
4.2.2. Demografický vývoj

Graf č. 1: Srovnání krajů dle počtu obyvatel

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2014)

Moravskoslezský kraj je třetím nejlidnatějším krajem v České republice s celkovým počtem obyvatel 1 217 676. Nejlidnatějším krajem je Středočeský kraj s celkovým počtem 1 302 336 obyvatel a druhým nejlidnatějším krajem je Hlavní město Praha s počtem 1 243 201 obyvatel.

Graf č. 2: Vývoj počtu obyvatel v Moravskoslezském kraji v letech 2000 – 2014

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2014)

Od roku 2000, kdy v Moravskoslezském kraji žilo 1 265 283 obyvatel, se celkový počet obyvatel k roku 2014 snížil na 1 217 676. Z toho 74,8 % obyvatel žije ve městech. K mírnému navýšení počtu obyvatel došlo mezi roky 2006 – 2008, kdy se celkový počet zvedl o 965 obyvatel. Snižování počtu obyvatel má za následek migrace z kraje a celkový demografický vývoj, kdy počet zemřelých převyšuje počet živě narozených.

Stejně jako v kraji se snižuje také počet obyvatel v jednotlivých okresech. Nejvyšší úbytek v počtu obyvatel mezi roky 2000 – 2014 bylo v okrese Karviná, kde celkový rozdíl byl 25 274 obyvatel. Poté ho následuje okres Ostrava- město s celkovým úbytkem 17 819 obyvatel, okres Bruntál s úbytkem 5 723 obyvatel. Okresy Opava a Nový Jičín mají nejmenší úbytek na obyvatelstvu a to v okrese Opava, kde je úbytek 1 199 obyvatel a okres Nový Jičín, kde se snížil počet obyvatel o 1 075. V jediném okrese Frýdek- Místek vzrostl počet obyvatel v roce 2014 o 3 483 oproti roku 2000.

4.2.3. Sídlní struktura

Tab. 2: Základní charakteristika Moravskoslezského kraje a jeho okresů za rok 2014

Kritéria/Území (okres)	Moravsko-slezský kraj	Bruntál	Opava	Nový Jičín	Frýdek-Místek	Ostrava-město	Karviná
Rozloha v km ²	5 427	1 537	1 113	882	1 208	332	356
Počet obyvatel	1 217 676	94 573	176 807	151 724	212 987	325 640	255 945
Hustota obyv./km ²	224	61	158	172	176	980	718
Počet obcí	300	67	77	54	72	13	17
z toho města	42	9	7	9	6	4	7
Počet částí obcí	662	152	149	110	101	55	55

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2014)

V Moravskoslezském kraji je největším okresem Bruntál, který zaujímá největší rozlohu kraje a nachází se zde také největší počet částí obcí. Obyvatelstvo v tomto okrese tvoří pouze 7,8 % z celkového počtu obyvatel. Nejlidnatějším okresem je Ostrava- město, kde žije nejvíce obyvatel na nejmenší rozloze v Moravskoslezském kraji, proto je zde také nejvyšší hustota obyvatel na km². V porovnání

s Moravskoslezským krajem má tento okres více než 4krát větší hustotu obyvatel na km². Ve srovnání s Českou republikou je toto číslo více než 7krát vyšší.

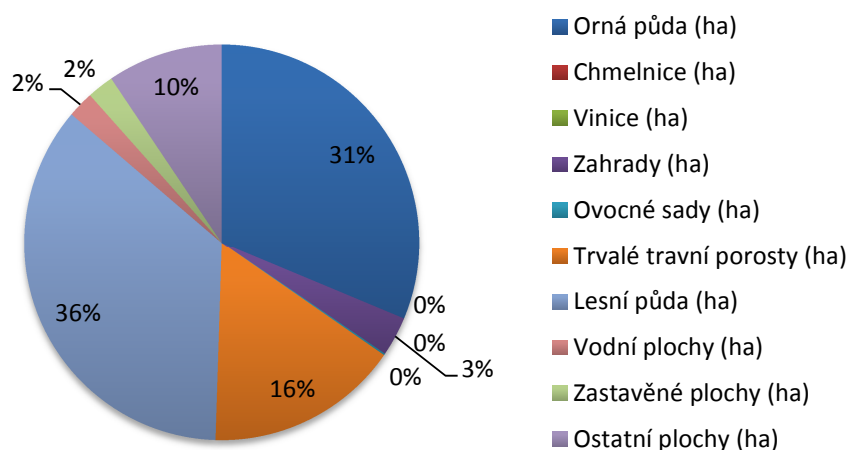
V celém Moravskoslezském kraji je celkem 300 obcí. V České republice se celkově nachází 6 253 obcí, Moravskoslezský kraj se tedy podílí jen ze 4,7 % na celkovém počtu všech obcí v ČR.

4.2.4. Zemědělská půda v kraji

Tab. 3: Složení zemědělské půdy v Moravskoslezském kraji v porovnání s ČR v roce 2014

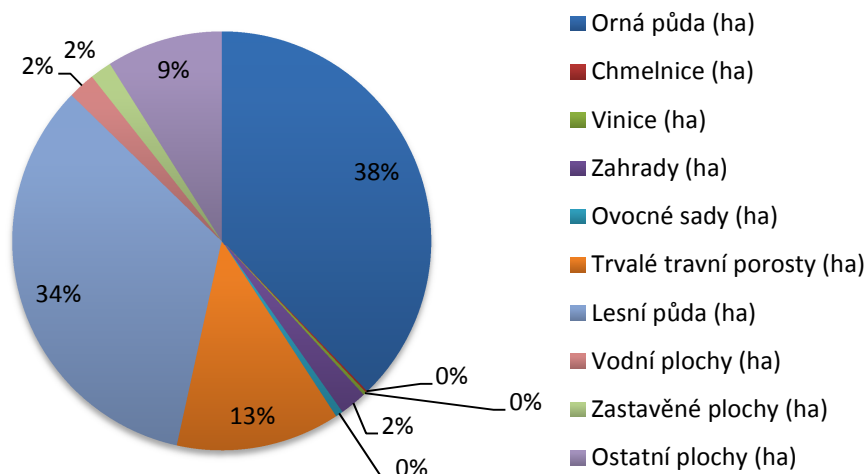
Kritérium v % / Území	Moravskoslezský kraj	ČR
Podíl zemědělské půdy z celkové výměry	50,5	53,5
Podíl orné půdy ze zemědělské půdy	62,0	70,7
Podíl trvalých travních porostů ze zemědělské půdy	31,4	23,7
Podíl zastavěných a ostatních ploch z celkové výměry	11,6	10,7
Podíl z vodních ploch z celkové výměry	2,1	2,1
Podíl lesních pozemků z celkové výměry	35,7	33,8
Koeficient ekologické stability	1,33	1,07

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2014)

Graf č. 3: Zastoupení typů půdy v Moravskoslezském kraji

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2014)

Graf č. 4: Zastoupení typů půdy v České republice

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2014)

Tab. 4: Druhy půdy v Moravskoslezském kraji v porovnání s ČR v roce 2014

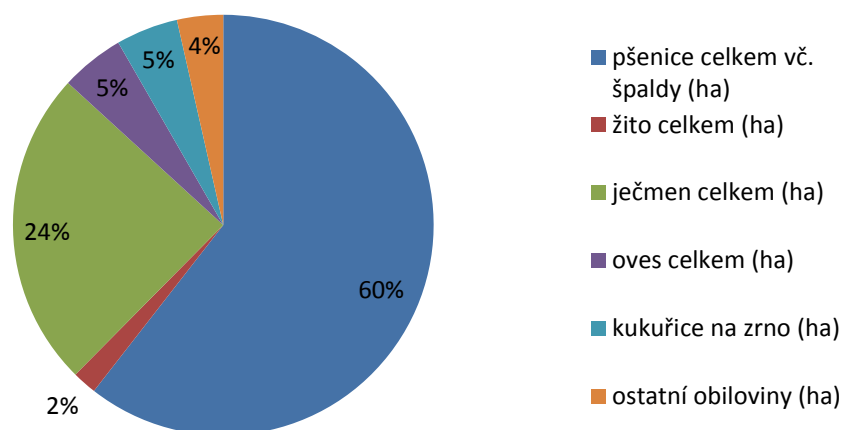
Druh (ha) / Území	Moravskoslezský kraj	ČR
Orná půda	169 810,7	2 978 989,1
Chmelnice	0,0	10 275,7
Vinice	0,1	19 610,7
Zahrady	17 501,1	163 600,6
Ovocné sady	746,0	45 919,7
Trvalé travní porosty	86 028,4	997 224,9
Lesní půda	193 925,7	2 666 375,9
Vodní plocha	11 595,0	164 835,2
Zastavěné plochy	11 799,7	132 191,8
Ostatní plochy	51 307,6	707 754,9
Zemědělská půda	274 086,9	4 215 620,8
Celková výměra	542 714,8	7 886 778,6

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2014)

Celková výměra půdy v Moravskoslezském kraji i v České republice je z poloviny zastoupena půdou zemědělskou a druhou polovinu tvoří půda nezemědělská. Zemědělská půda v Moravskoslezském kraji je složena z 62 % orné půdy, což je pouze o 8 % menší podíl než v celé České republice. Další největší podíl ze zemědělské půdy tvoří trvalý travnatý porost, který je v Moravskoslezském kraji zastoupen více než v České republice. V Moravskoslezském kraji není skoro žádné zastoupení chmelnic a vinic, které se v tomto kraji nevyskytují a ovocné sady se zde vyskytují jen zřídka.

Kromě zemědělské půdy mají na celkové výměře nejvyšší podíl také lesní porosty z 35,7 %, zastavěné a ostatní plochy z 11,6 % v Moravskoslezském kraji a z 33,8 % a 10,7 % v České republice.

4.2.5. Rostlinná výroba v kraji

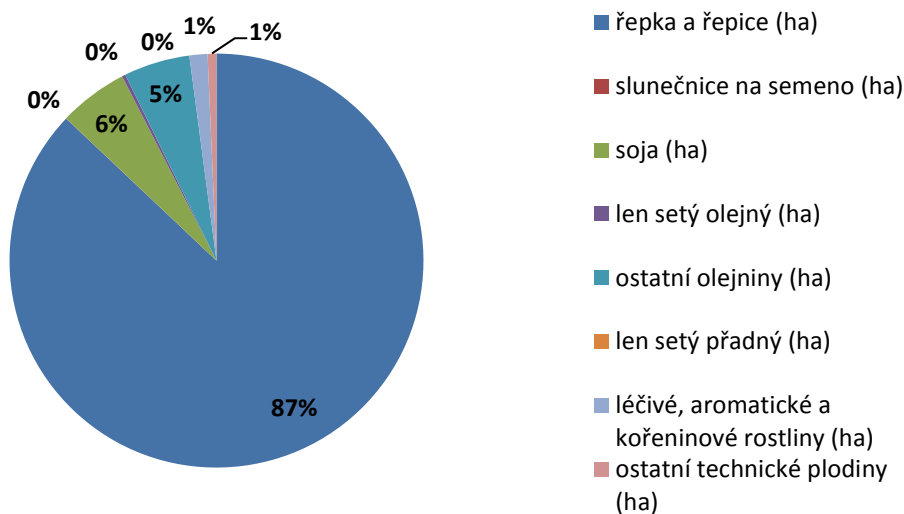
Graf č. 5: Zastoupení druhů obilovin

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

V Moravskoslezském kraji je celkem 68 195 ha obilovin. Největší část zastává pšenice, která tvoří 60 % z celkové rozlohy obilovin. Pěstování ječmene zaujímá druhý největší počet z celkové rozlohy. Dále se zde pěstuje žito, oves, kukuřice a ostatní plodiny, mezi které patří pohanka, proso, čirok a tritikale. Tyto zbylé obiloviny nepřesahují 16 % z celkové rozlohy obilovin.

Luskoviny na zrno jsou v Moravskoslezském kraji zastoupeny v malém počtu. Pouhých 411 ha tvoří luskoviny na zrno celkem, z toho 346 ha tvoří hrách, bob polní, sladká lupina a zbylých 64 ha zaujímá pěstování ostatní luskovin.

Další využití orné půdy je pěstování okopanin. Celkové okopaniny tvoří 7 314 ha. Z okopanin je nejvíce zastoupena cukrovka technická tvořící 90,91 % z celkové výměry okopanin. 8,79 % tvoří brambory a zbytek jsou ostatní okopaniny.

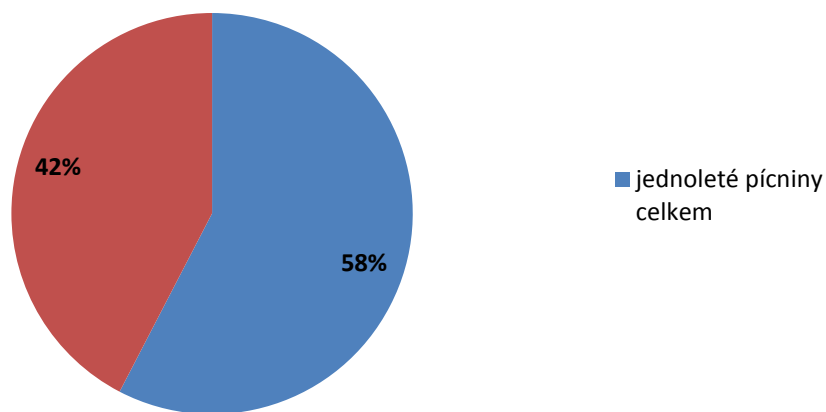

Graf č. 6: Zastoupení druhů technických plodin

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

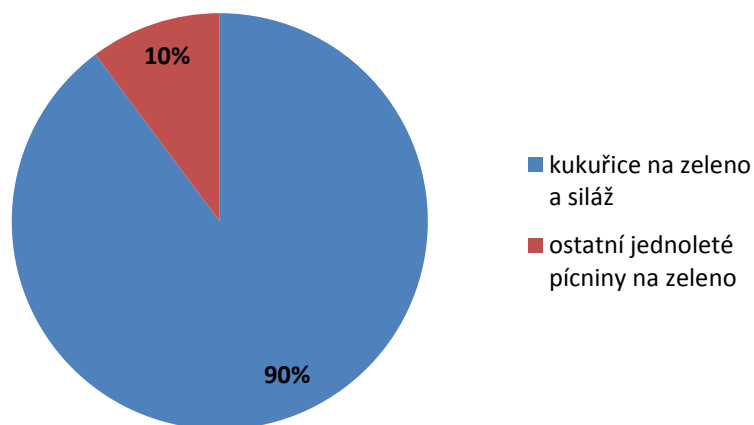
Hlavní technickou plodinou je řepka a řepice, která zaujímá 87 % z celkové výměry technických plodin. Len setý přadný v Moravskoslezském kraji není pěstován vůbec. Slunečnice na semeno, len setý olejný, léčivé aromatické a kořeninové rostliny a ostatní technické plodiny tvoří pouhých 590 ha z celkové výměry technických plodin, která je 24 662 ha.

Mezi využití orné půdy patří také pěstování plodin sklizené na zeleno, které má celkovou výměru 19 355 ha. Tyto plodiny se dělí na jednoleté píce, které tvoří 58 % z celkové rozlohy a na zbylých 42 % rozlohy se pěstují víceleté píce. Mezi jednoleté píce patří kukuřice na zeleno a siláž zaujímající 90 % výměry a 10 % tvoří ostatní jednoleté píce na zeleno, jako jsou luskoviny na zeleno a svazka.

Graf č. 7: Zastoupení druhů plodin sklizených na zeleno

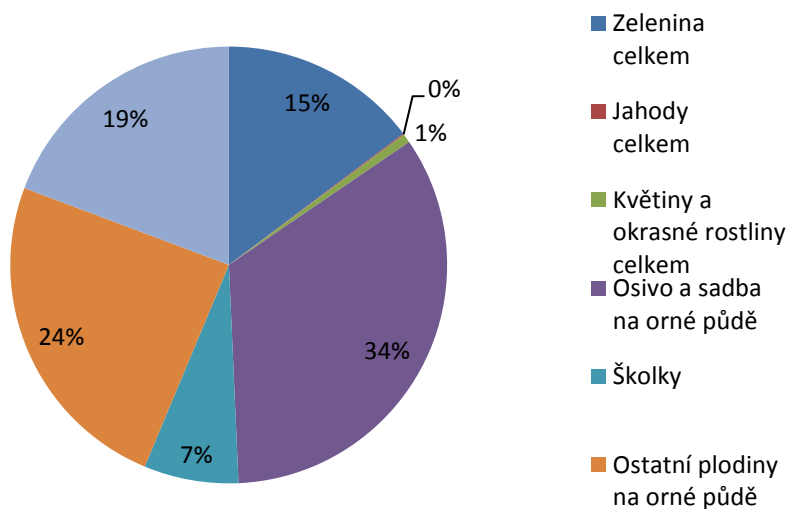
Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

Graf č. 8: Rozdělení jednoletých píce

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

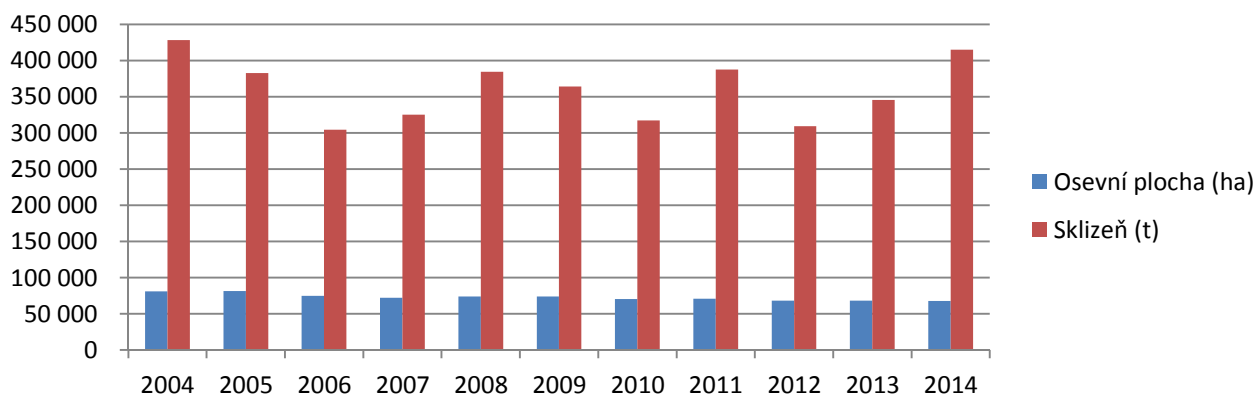
Na zbylé orné půdě jsou pěstovány ostatní plodiny. Mezi ně patří zelenina zaujímající 15 % ze zbylé orné půdy, osivo a sadba na orné půdě, která je nejpěstovanější ve zbytku orné půdy. Dále jsou zde pěstovány květiny a okrasné rostliny a jahody, které leží pouze na 16 ha. Orná půda, kde se nic nepěstuje a není jakkoliv využívána tvoří 407 ha.

Graf č. 9: Rozdělení ostatních plodin

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

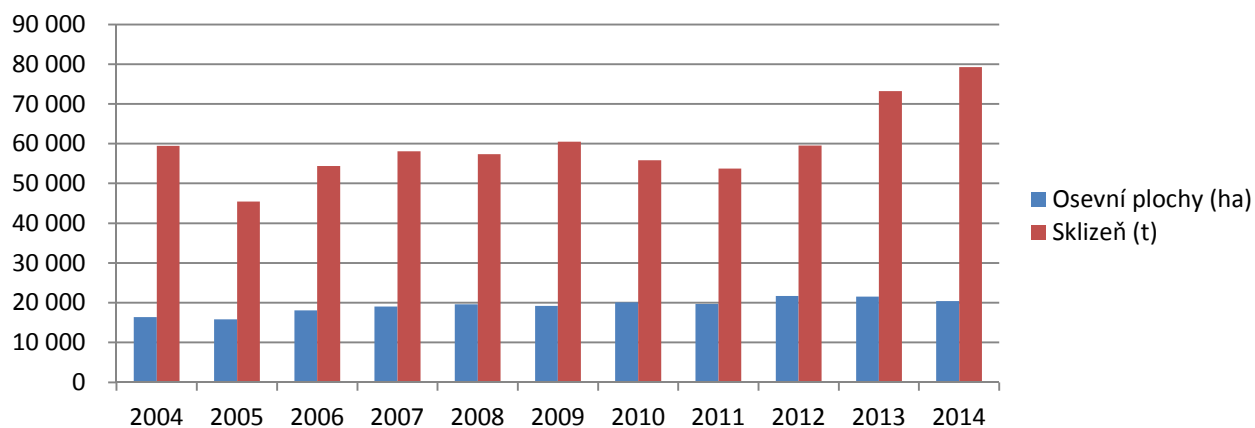
Přestože vývoj osevní plochy obilovin od roku 2004 postupně klesá, v roce 2014 je druhá nejvyšší sklizeň za posledních 10 let.

Graf č. 10: Vývoj produkce obilovin 2004 – 2014

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

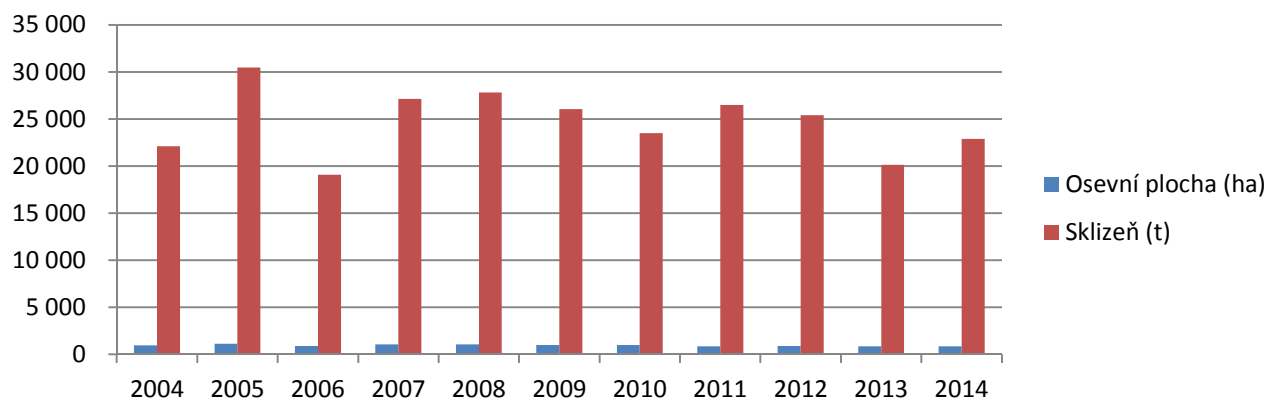
Osevní plochy řepky se intenzivně zvyšují za celé sledované období. Pouze v roce 2014 došlo k mírnému poklesu. Sklizeň řepky stále roste za celé sledované období. Za výjimky lze považovat rok 2005 a 2010, kdy došlo k náhlému poklesu. Ovšem v následujících letech sklizeň již opět roste. Nejvyšší je v roce 2014, kdy dosáhla 79 285 t.

Graf č. 11: Vývoj produkce řepky 2004 – 2014

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

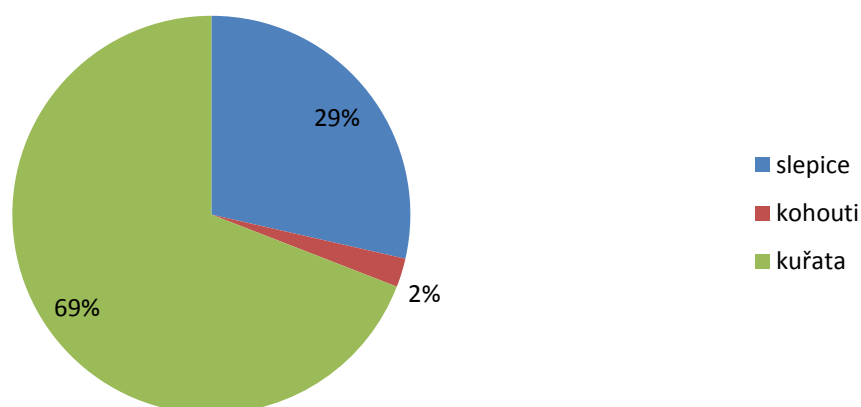
Brambory jsou pěstovanou plodinou, u které se osevní plochy do roku 2008 zvyšovaly, a následně snižovaly. V roce 2014 je rozloha nejmenší za sledované období pouze 851 ha. Sklizeň brambor dosáhla nejvyššího počtu v roce 2005 celkem 30 455 t, následující rok nastal výrazný pokles o více, než 10 000 t. Dále množství sklizně stále kolísalo.

Graf č. 12: Vývoj produkce brambor 2004 – 2014

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

4.2.6. Živočišná výroba v kraji

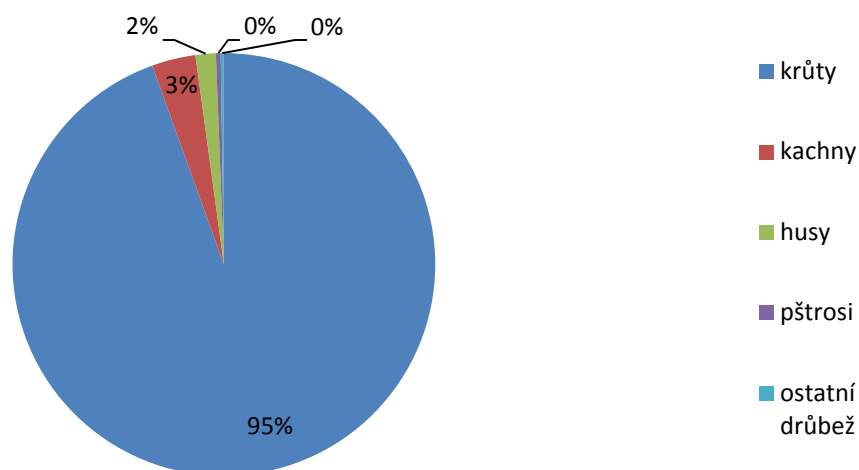

Graf č. 13: Zastoupení drůbeže část 1

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

V Moravskoslezském kraji je celkem 1 355 624 ks drůbeže. Největší zastoupení mají kuřata, kterých je téměř 69 %. Kuřata se dále dělí na kuřata na chov tvořící 40,41 % a kuřata a výkrm tvořící 59,59 %. Nejmenší počet je zde kohoutů, kteří tvoří pouze 2 %.

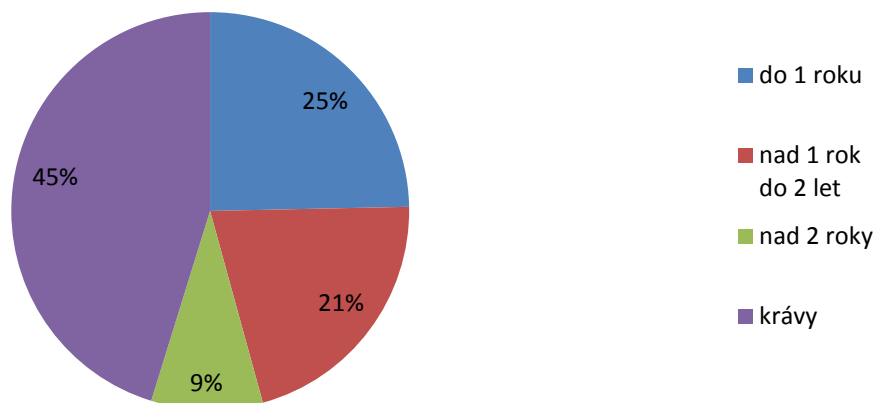
Další nejpočetnější drůbeží jsou krůty, které jsou zastoupeny 91 429 ks. Zbytek tvoří kachny, husy, pštrosi a ostatní drůbež.

Graf č. 14: Zastoupení drůbeže část 2

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

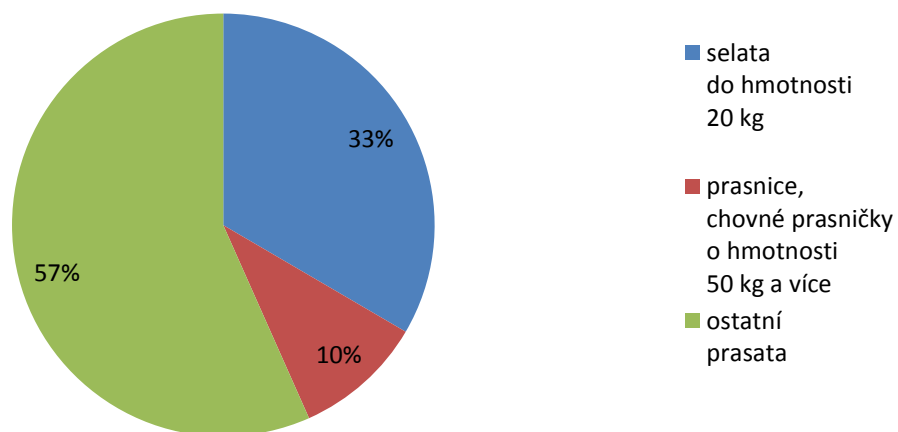
V tomto kraji se nachází celkem 78 858 ks skotu. Necelou polovinu tvoří především krávy, z nichž je více jak polovina dojená. Skot od 1 roku do 2 let se dále dělí na býky z 24,48 % a jalovice ze 75,52 %. Také skot nad 2 roky je dělen na býky z 19,4 % a jalovice z 80,54 %.

Graf č. 15: Dělení skotu

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

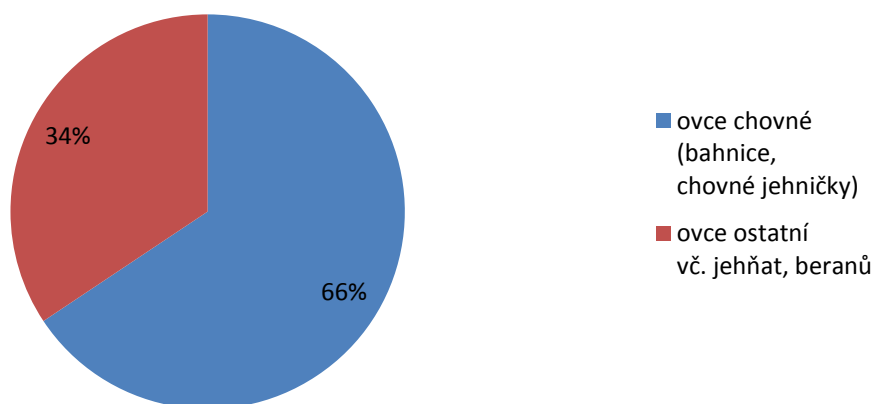
Prasat se v Moravskoslezském kraji vyskytuje celkem 56 839 ks. Méně než polovinu tvoří selata do 20 kg, prasnice, chovné prasničky o hmotnosti 50 kg a více.

Graf č. 16: Dělení prasat

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

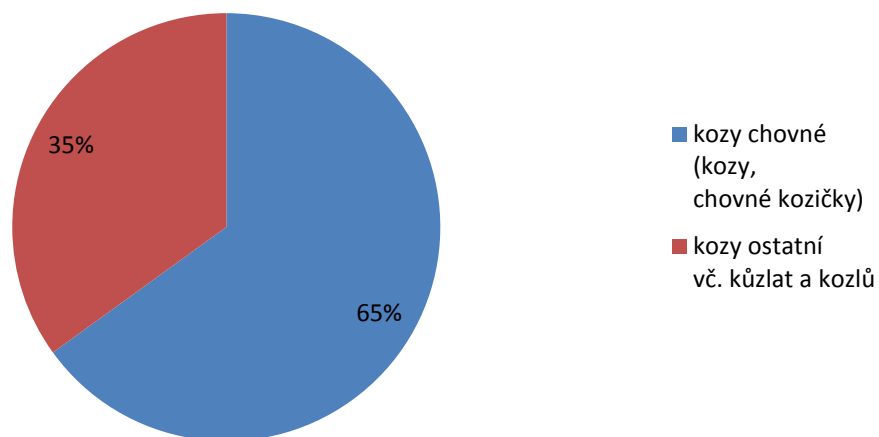
Ovce se zde chovají v menším množství než prasata a to pouze 16 201 ks. Více než tři čtvrtiny jsou ovce chovné, mezi které patří bahnice a chovné jehničky. Do zbylé části patří ovce ostatní včetně jehňat a beranů.

Graf č. 17: Dělení ovcí

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

V malém množství jsou také zastoupeny kozy, kterých se zde vyskytuje pouze 1 067 ks. Chovné kozy, mezi které patří kozy a chovné kozičky, je celkem 694 ks. Zbýlých 373 kusů tvoří kozy ostatní včetně kůzlat a kozlů.

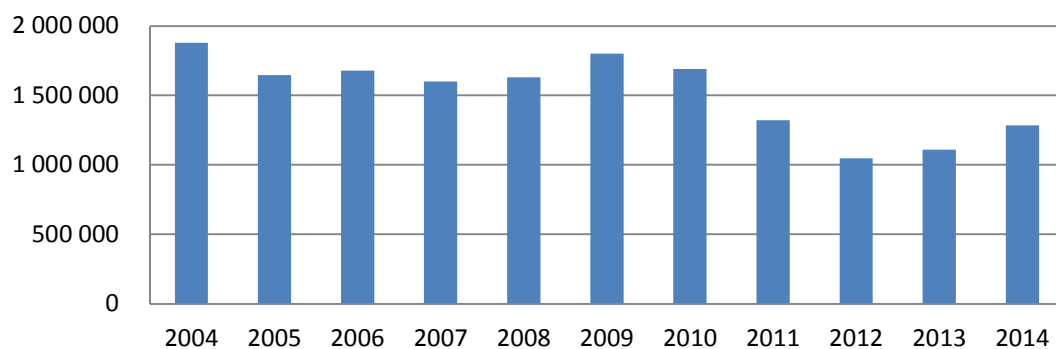

Graf č. 18: Dělení koz

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

Zbývající část tvoří převážně koně, kterých je 2 200 ks, králíci a včelstva tvořící více než polovinu. Nejmenší zastoupení mají zde osli, muly, mezci a kožešinová zvířata, kteří nepřesahují více než 30 ks. Mezi kožešinová zvířata patří norci, nutrie, činily apod.

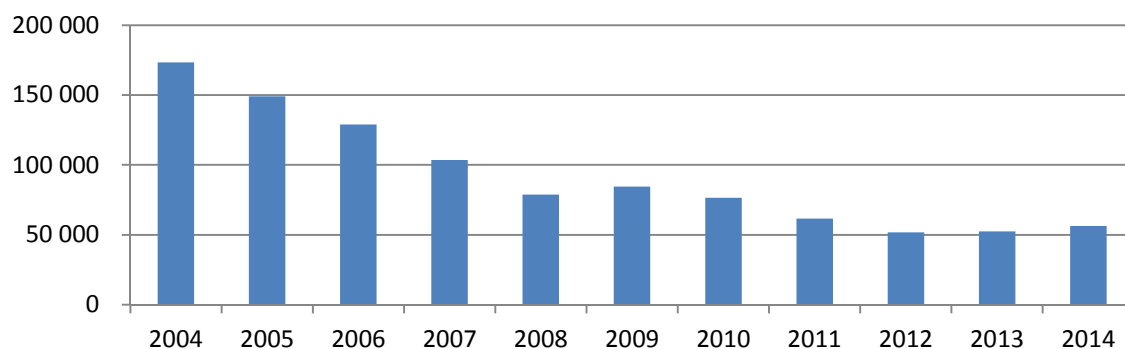
V Moravskoslezském kraji je drůbež na prvním místě v počtu hospodářských zvířat. Stav drůbeže se za sledované období stále snižuje až do roku 2012, kdy počet začal opět stoupat. Výjimkou je rok 2009, kde počty stouply o necelých 200 000 ks.

Graf č. 19: Vývoj počtu drůbeže v letech 2004 – 2014 (ks)

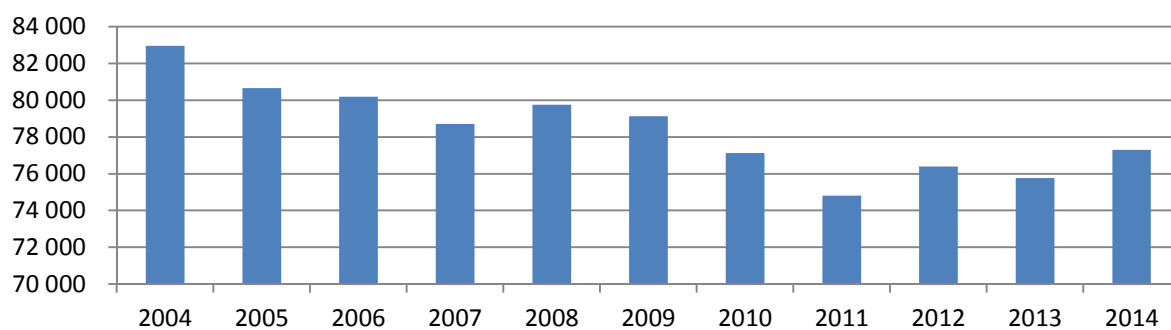
Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

Vývoj počtu skotu je poměrně stabilní a drží se okolo 80 000 ks na rozdíl od prasat, kterých bylo největší množství na začátku sledovaného období o celkovém počtu 173 425 ks. Poté tyto početní stavy začaly postupně klesat až do roku 2012, kdy sestoupily na nejnižší počet 51 880 ks. Po tomto roce začal pomalý nárůst.

Graf č. 20: Vývoj počtu prasat v letech 2004 – 2014 (ks)

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

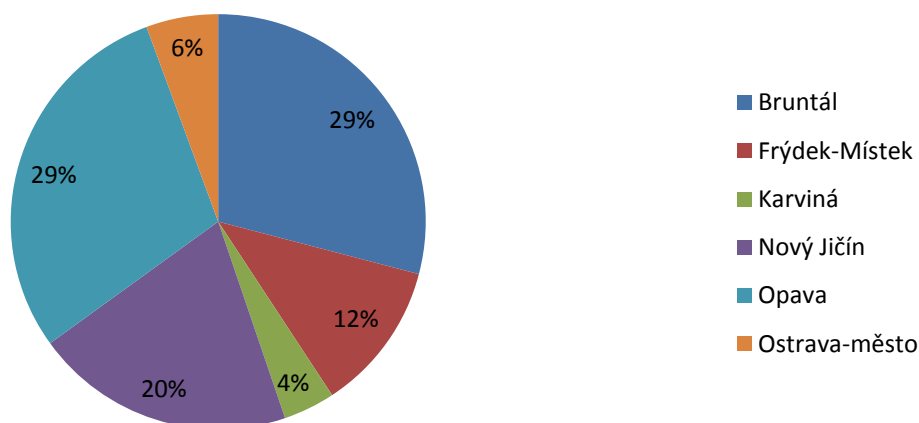

Graf č. 21: Vývoj počtu skotu v letech 2004 – 2014 (v ks)

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2012)

4.2.7. Zemědělská půda v okresech

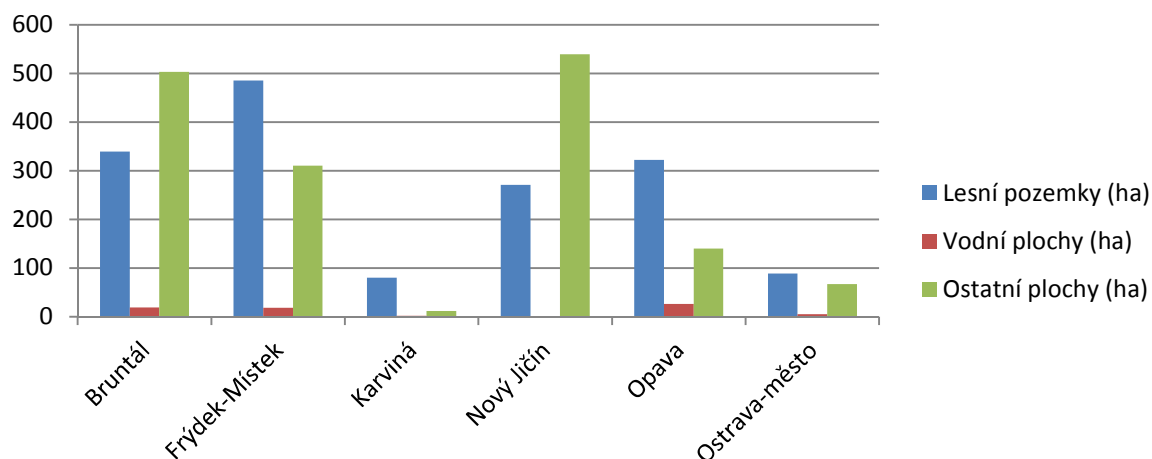
Zemědělská půda nacházející se zejména v okresech Bruntál a Opava tvoří více než polovinu zemědělské půdy v celém kraji. Nejméně půdy je v okresech Karviná a Ostrava – město, které jsou převážně oblasti průmyslové.

Graf č. 22: Zastoupení zemědělské půdy v jednotlivých okresech

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2010)

V menším zastoupení se zde nachází lesní porosty, které se vyskytují převážně v okrese Frýdek- Místek, ale také vodní plochy a ostatní plochy. Vodní plochy jsou zde jen zřídka kdy. Největší rozloha vodní ploch je v okrese Opava a to pouze 26 ha.

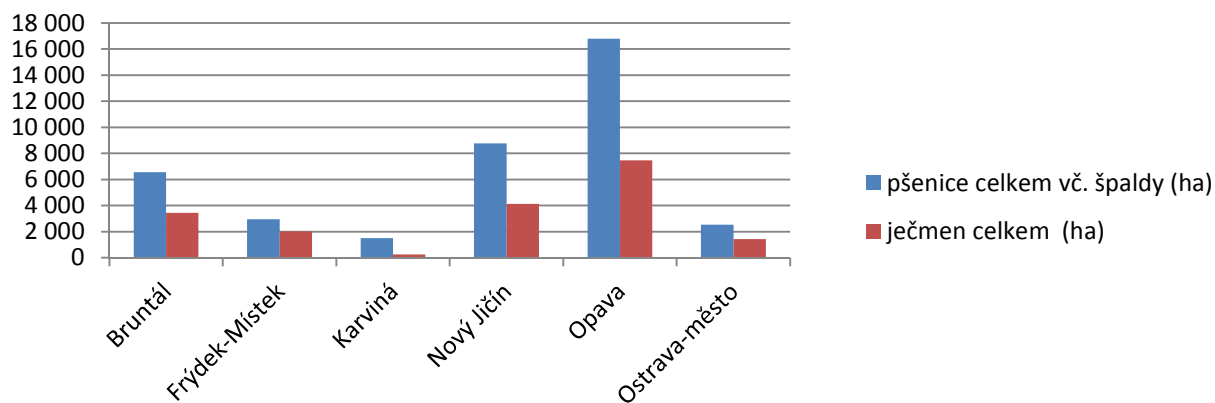

Graf č. 23: Zastoupení typů půdy v jednotlivých okresech

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2010)

4.2.8. Rostlinná výroba v okresech

Nejpěstovanější plodinou v tomto kraji je pšenice. Vytvářejí také hlavní plodinu ve všech okresech. Nejvíce je rozšířená v okrese Opava, kde se pěstuje na téměř 17 000 ha. Hned za pšenicí je ve velkém množství pěstován také ječmen, který dosahuje pouze 7 476 ha. Dále se zde pěstuje také kukuřice na zrno, žito, oves a ostatní obiloviny.

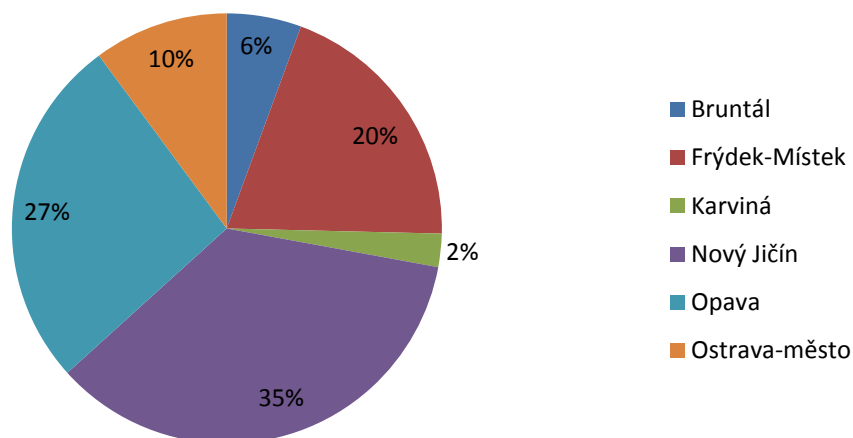

Graf č. 24: Množství pšenice a ječmene v jednotlivých okresech

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2010)

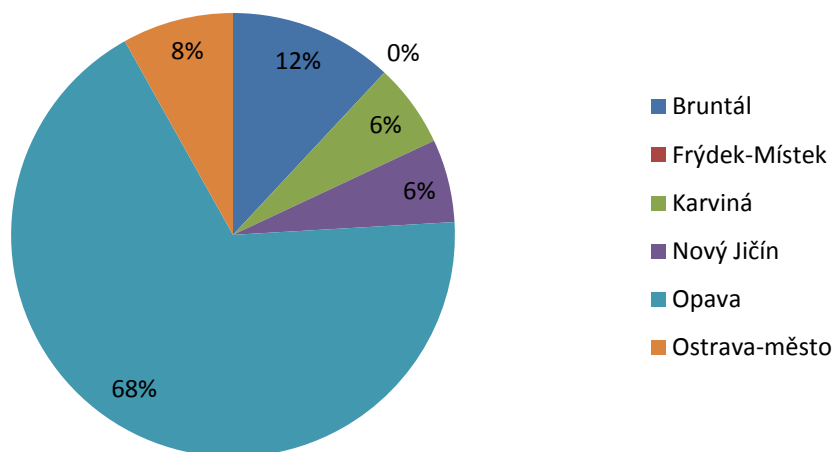
V menším počtu se zde vyskytují luskoviny na zrno. Pěstují se ve větším množství v okresech Nový Jičín a Opava, kde se převážně zasévá hrách, bob polní nebo sladká lupina.

Z okopanin se zde pěstují brambory a to hlavně v okrese Nový Jičín a v Opavě. V okrese Karviná je vysazeno pouze 21 ha a v okrese Bruntál pouze 47 ha. Ve větším množství je pěstována cukrovka technická, která je vysazena až na 4 646 ha půdy a to v okrese Opava. Tato plodina se ovšem vůbec nepěstuje v okrese Frýdek- Místek a v málem zastoupení je pěstována v okresech Karviná a Nový Jičín.

Graf č. 25: Zastoupení brambor v jednotlivých okresech

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2010)

Graf č. 26: Zastoupení cukrovky technické v jednotlivých okresech

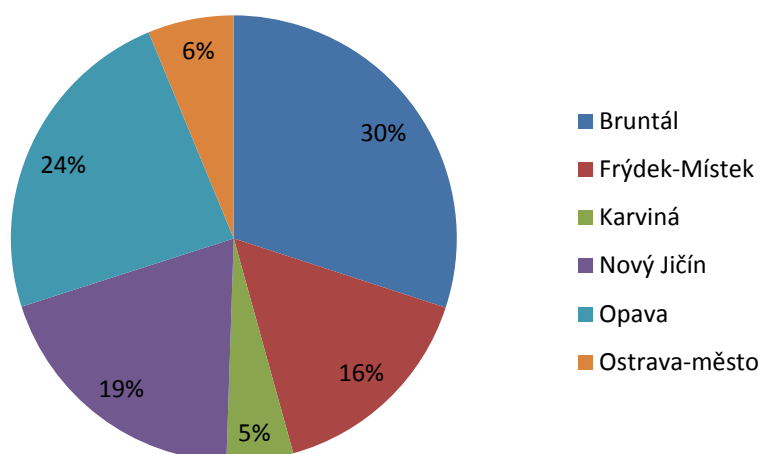
Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2010)

Nejrozšířenější technickou plodinou je řepka a řepice, které se pěstují hlavně v okresech Opava a Nový Jičín, ve kterých tvoří nadpoloviční většinu z celkové rozlohy v Moravskoslezském kraji.

4.2.9. Živočišná výroba v okresech

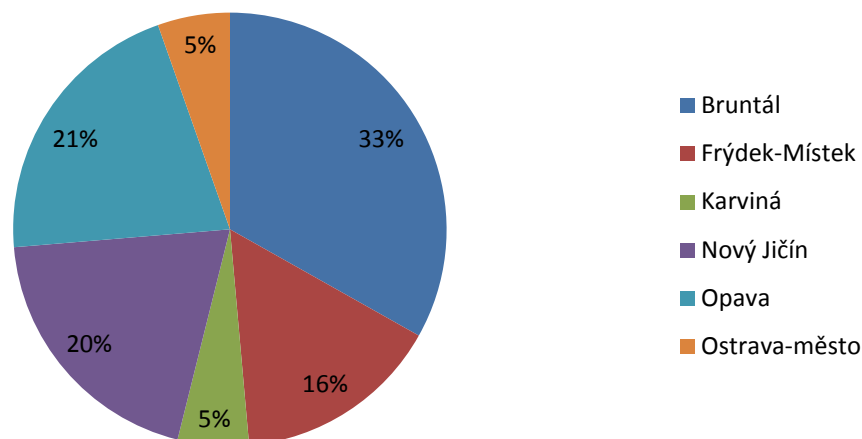
Skot se v Moravskoslezském kraji vyskytuje ve velkém množství, nejvíce zastoupenou skupinou je skot do 1 roku převážně jalovičky a to o celkovém počtu 13 665 ks. Od 1 roku do 2 let se tyto jalovice dělí na jatečné nebo užitkové a plemenné. Poté se jejich počty snižují. Nejvíce skotu se chová v okrese Bruntál, kde tvoří 30 % z celkového počtu v Moravskoslezském kraji. Naopak nejméně se jich chová v okresech Ostrava-město a Karviná, kde podmínky pro chov nebudou příznivé.

Největší počet krav se také chová v okrese Bruntál, kde dosahují celkového počtu 11 573 kusů. Tyto krávy se dále dělí na krávy dojné a krávy jatečné a ve výkrmu. V okrese Bruntál jsou převážně krávy jatečné a ve výkrmu, naopak v okrese Opava jsou chovány krávy dojné.

Graf č. 27: Chov skotu v jednotlivých okresech

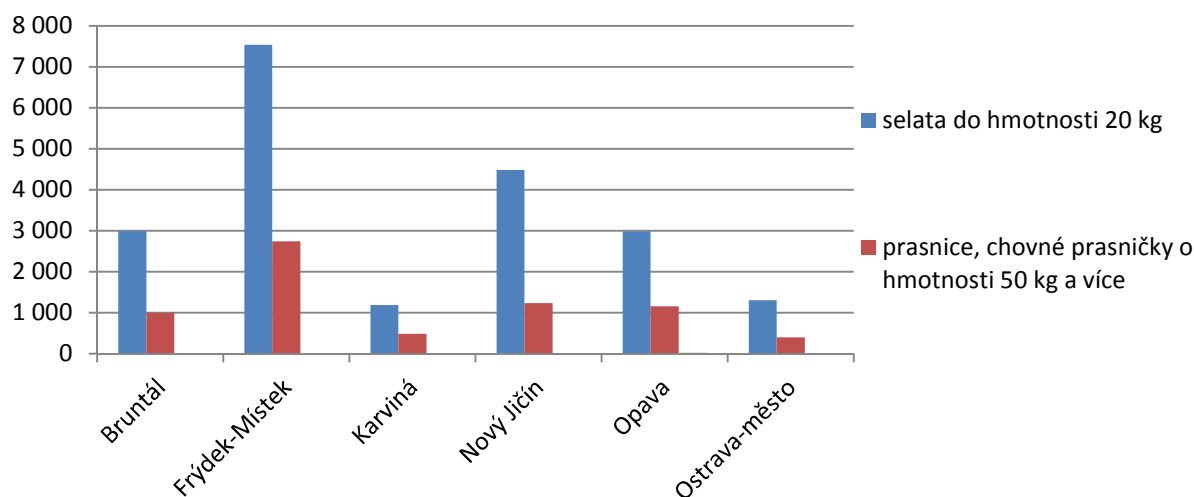
Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2010)

Graf č. 28: Chov krav v jednotlivých okresech

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2010)

Dalšími hospodářskými zvířaty jsou prasata. Největší množství tvoří ostatní prasata, dále selata do 20 kg a prasnice, chovné prasničky o hmotnosti 50 kg a více. Nejmenší zastoupenou skupinou jsou chovní kanci, kterých se nejvíce chová v okrese Opava a to pouze 23 kusů.

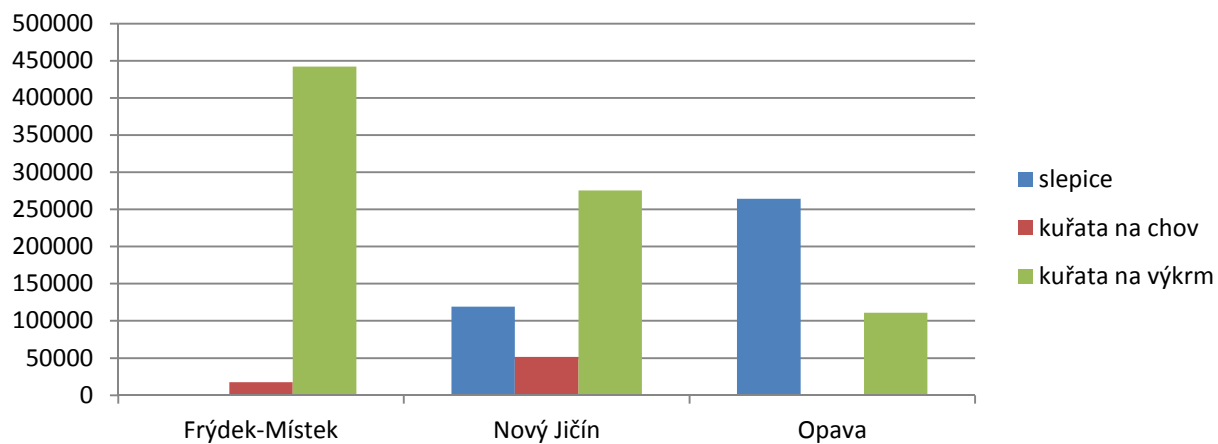

Graf č. 29: Chov prasat (ks) v jednotlivých okresech

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2010)

Poslední nejpočetnější skupinou je drůbež, která se celkově vyskytuje v kraji v počtu 17 257 723 kusů. Největší počet se chová v okresech Opava, Frýdek- Místek a

Nový Jičín. Hlavní zastoupení tvoří slepice, kuřata, která se rozdělují na chov a na výkrm, kam patří nadpoloviční většina. Výjimkou jsou okresy Bruntál a Karviná, kde se tyto kuřata chovají pouze na chov. V malém množství se zde chovají kohouti převážně v okrese Opava.

Graf č. 29: Zastoupení slepic a kuřat (ks) v určitých okresech

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ (2010)

5. Závěr

Bakalářská práce popisuje vývoj sektoru zemědělství v Moravskoslezském kraji. Rozsah a struktura zemědělství v tomto kraji se mírně změnila a to především vlivem globalizace v rámci agrobiznisu.

Moravskoslezský kraj není považován za zemědělský kraj, rozšířenější je zde hlavně průmysl, který převládá na většině území kraje, přesto více než polovinu kraje tvoří zemědělská půda. V Moravskoslezském kraji se nachází téměř polovina zemědělské půdy na západní části kraje zejména v okresech Bruntál a Opava, naopak nejméně půdy leží v okresech Ostrava a Karviná. Nejúrodnější půdou, která je zde zastoupena, je hnědozemě. Největší část půdy je zastoupena zemědělskou, ornou a lesní. V tomto kraji najít chmelnice nelze, jelikož se zde nevyskytují vůbec. Vinice jsou pěstovány pouze na 0,1 ha půdy.

Nejrozšířenějšími komoditami v České republice v rámci rostlinné výroby jsou především obiloviny, z nichž hlavní plodinou je pšenice ozimá. Na Moravě a ve středních, severních a východních Čechách je ve velkém pěstována cukrovka určena pro výrobu cukru. Je zde chován skot, který poskytuje mnoho živočišných produktů jako je mléko a maso, a také prasata, které jsou chovány hlavně pro maso. Nejpočetnější skupinou je drůbež, která je chována jak pro různé využití jako jsou brojleři, kteří se využívají pro maso, nebo jako nosnice, které slouží k produkci vajec.

Moravskoslezský kraj je třetím nejlidnatějším krajem v celé České republice, avšak obyvatel tohoto kraje stále ubývá. V tomto kraji stejně jako v celé České republice je nejvíce pěstována pšenice. V Moravskoslezském kraji je pšenice pěstována na více než 60 % z celkové rozlohy obilovin. Poté je zde ve velkém pěstován také ječmen. Nejrozšířenější okopaninou, která je zde pěstována téměř na 90,91 % z celkové výměry určené pro okopaniny, je cukrovka technická. Zbytek tvoří brambory a ostatní okopaniny. Řepka a řepice jsou hlavní technickou plodinou zaujímající téměř 87 % z celkové výměry určené pro pěst technických plodin. Za celé sledované období od roku 2004 do roku 2014 měly obiloviny kolísavý trend. Velké změny nastaly u vývoje produkce řepky, kde oproti roku 2004, v roce 2014 se výrazně zvýšila sklizeň řepky, přestože osevní plocha zůstala téměř stejná. V živočišné výrobě tvoří největší zastoupení drůbež hlavně kuřata, která se využívají na chov nebo na výkrm. Přestože tento kraj není

orientován na zemědělství, je zde chováno velké množství skotu, u kterého počet stále mírně klesá, a prasat, které zde byly chovány v obrovském počtu v roce 2004, výrazně klesly o více než polovinu.

6. Použitá literatura

6.1. Knižní zdroje

BEČVÁŘOVÁ, Věra a Iva LECHANOVÁ. *Zemědělství a potravinářský průmysl v rámci komoditních vertikál: obecné a regionální aspekty*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2006. ISBN 80-7157-921-1.

BEČVÁŘOVÁ, Věra. *Zemědělská politika*. Vyd. 1. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2001, 116 s. ISBN 80-7157-514-3.

BEČVÁŘOVÁ, Věra. *Integrační procesy agrárního sektoru*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013, 133 s. ISBN 978-80-7375-763-2

BEČVÁŘOVÁ, Věra. *Podstata a ekonomické souvislosti formování agrobiznisu*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2005, 68 s. ISBN 80-7157-911-4

BEČVÁŘOVÁ, Věra, Vojtěch TAMÁŠ a Ivo ZDRÁHAL. *Agrobiznis v rozvoji regionu*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013, 115 s. ISBN 978-80-7375-799-1.

BOHÁČKOVÁ, Ivana a Petra LANDOVÁ. *Ekonomika agrárního sektoru*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2014, 150 s. ISBN 978-80-213-2525-8.

Demografický, sociální a ekonomický vývoj Moravskoslezského kraje v letech 2000 až 2004. Ostrava: Český statistický úřad, Krajská reprezentace Ostrava, 2005. Souborné informace. ISBN 80-250-1163-1.

MULTIFUNKČNÍ ZEMĚDĚLSTVÍ: MODELOVÉ ÚZEMÍ ORP SUŠICE. Sušice, 2013. Bakalářská práce. UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. Vedoucí práce Iveta Hosnedlová.

Zemědělství na Trutnovsku od roku 1945 a jeho dopady na krajinu. Brno, 2011. Diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ. Vedoucí práce Mgr. Markéta Kunová.

Zemědělství v České republice. Praha: ČZT, 2002. ISBN 80-7084-221-0.

6.2. Internetové zdroje:

Agrocensus 2010 regiony - Strukturální šetření v zemědělství a metody zemědělské výroby - 2010. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/agrocensus-2010-regiony-strukturalni-setreni-v-zemedelstvi-a-metody-zemedelske-vyroby-2010-heteqqce2z>

Moravskoslezský kraj [online]. Ostrava: Moravskoslezský kraj, 2016 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <http://www.msk.cz/>

Ottův slovník naučný/Dědičný pacht. *WIKIZDROJE* [online]. WIKIZDROJE, 2015 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/D%D%C4%9Bdi%C4%8Dn%C3%BD_pacht

Strukturální šetření v zemědělství – regiony - 2013. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2014 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/strukturalni-setreni-v-zemedelstvi-regiony-2013-delcmnti78>

Základní informace o České republice. *Golden Prague Events s.r.o* [online]. Praha: Perus, 2016 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.golden-prague.cz/zakladni-informace-o-ceske-republice.html>

Zemědělství. *Manuál k úspěchu* [online]. Hodonín: Okresní hospodářská komora, 2010 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.manualkuspechu.cz/index.php/zemedelstvi>

Zemědělství- kraj. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2014 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/zemedelstvi-xt>

Zpráva o stavu zemědělství. *Ministerstvo zemědělství* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2015 [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/>

7. SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Struktura agrobiznisu

Tab. 2: Základní charakteristika Moravskoslezského kraje a jeho okresů za rok 2014

Tab. 3: Složení zemědělské půdy v Moravskoslezském kraji v porovnání s ČR v roce 2014

Tab. 4: Druhy půdy v Moravskoslezském kraji v porovnání s ČR v roce 2014

8. SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Srovnání krajů dle počtu obyvatel

Graf č. 2: Vývoj počtu obyvatel v Moravskoslezském kraji v letech 2000 – 2014

Graf č. 3: Zastoupení typů půdy v Moravskoslezském kraji

Graf č. 4: Zastoupení typů půdy v České republice

Graf č. 5: Zastoupení druhů obilovin

Graf č. 6: Zastoupení druhů technických plodin

Graf č. 7: Zastoupení druhů plodin sklizených na zeleno

Graf č. 8: Rozdělení jednoletých píceň

Graf č. 9: Rozdělení ostatních plodin

Graf č. 10: Vývoj produkce obilovin 2004 – 2014

Graf č. 11: Vývoj produkce řepky 2004 – 2014

Graf č. 12: Vývoj produkce brambor 2004 – 2014

Graf č. 13: Zastoupení drůbeže část 1

Graf č. 14: Zastoupení drůbeže část 2

Graf č. 15: Dělení skotu

Graf č. 16: Dělení prasat

Graf č. 17: Dělení ovcí

Graf č. 18: Dělení koz

- Graf č. 19: Vývoj počtu drůbeže v letech 2004 – 2014 (ks)
- Graf č. 20: Vývoj počtu prasat v letech 2004 – 2014 (ks)
- Graf č. 21: Vývoj počtu skotu v letech 2004 – 2014 (ks)
- Graf č. 22: Zastoupení zemědělské půdy v jednotlivých okresech
- Graf č. 23: Zastoupení typů půdy v jednotlivých okresech
- Graf č. 24: Množství pšenice a ječmene v jednotlivých okresech
- Graf č. 25: Zastoupení brambor v jednotlivých okresech
- Graf č. 26: Zastoupení cukrovky technické v jednotlivých okresech
- Graf č. 27: Chov skotu v jednotlivých okresech
- Graf č. 28: Chov krav v jednotlivých okresech
- Graf č. 29: Chov prasat (ks) v jednotlivých okresech
- Graf č. 30: Zastoupení slepic a kuřat (ks) v určitých okresech

9. SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1: Multifunkčnost zemědělství
- Obr. 2: Etapy vývoje zemědělství z hlediska nároků na užití přírodních zdrojů
- Obr. 3: Základní struktura agrobiznisu
- Obr. 4: Trh naturální
- Obr. 5: Trh surovino- potravinářský
- Obr. 6: Trh zemědělských výrobků
- Obr. 7: Trh potravinářských výrobků
- Obr. 8: Nabídkově orientovaný komoditní řetězec
- Obr. 9: Poptávkově orientovaný komoditní řetězec
- Obr. 10: Mapa Moravskoslezského kraje

10. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Změny pojetí zemědělství vyplývající z nabídkově a poptávkově orientovaných modelů

Příloha 1: Změny pojetí zemědělství vyplývající z nabídkově a poptávkově orientovaných modelů

Charakteristiky	Tradiční koncepce nabídkově orientovaný model	Nová koncepce- poptávkově orientovaný model
Přístup k zemědělství	Zemědělství je zemědělská výroba	Zemědělství je součást výroby potravin
Charakter výstupu	Komodita jako konečný výrobek	Komodita jako surovina
Struktura produkce	Hlavní typické plodiny a produkty ŽV	Žádané/poptávané plodiny a produkty
Determinující faktor výroby	Výrobní podmínky, půda, kapitál	Požadavky zákazníka
Základ konkurenční výhody	Kvalita půdy, technologie, stavby	Lidé, znalosti, strategie, organizace
Volba zaměření výroby	Univerzální dle dostupnosti výrobních faktorů a vstupů	Specializace na konkrétní/žádanou surovinu
Vztah k majetku	Vlastnictví aktiv	Kontrola aktiv
Rozhodující předpoklad úspěchu	Kapitál v peněžní a naturální formě	Znalosti a informace
Vztah k pracovní síle	PS je náklad a součástí investice	PS je investice a součást nákladů
Typ obchodu	Prodává produkt a předává službu	Prodává službu a předává produkt
Charakteristika trhu	Neosobní vztahy/ otevřené trhy	Osobní kontakty na bázi kontraktů
Typ vztahů s dodavateli a odběrateli	Převážně adversní	Konkrétní, přátelské
Nákup vstupů	Velké množství různých dodavatelů	Nákup zpravidla od jednoho zdroje
Vlastní výroba vstupů	Velmi silná tendence	Nákup od dodavatelů
Vztah k ceně nabídky produktu	Jednoznačně tlak na zvyšování ceny	Preference snižování nákladů
Rozhodující druh rizika	Riziko selhání trhu (ceny)	Riziko selhání vztahů
Postavení v systému	Nezávislost	Interakce s partnery
Charakteristika podnikání	Stabilita	Změna, flexibilita
Znalosti podmiňující úspěch	Technické	Ekonomické a komunikační
Přístup k zemědělství	Zkušenostní, na základě tradice	Učí se, inovativní
Vztah k přírodním zdrojům	Využívání a čerpání	Užívání a ochrana
Filosofie výroby	Výroba zboží a likvidace odpadu	Výroba zboží a využití odpadu

Zdroj: Bečvářová, Tamáš, Zdráhal, 2013; Vlastní zpracování